

MKP

Syyrin Sanomat

2002

Täällä Heinäk. 25 p:nä 1941.

Palokas vanhemmat!

Kirjoitan nyt taas näin
 pian loppu on taas kysyt aiheet.
 Minun lämmintä täällä on tähän
 aika päivällä, mutta loppu nyt on
 olla paikallaan niin ei se niin
 paljon rasita. Eilen täällä kuuluin
 eräitä liiton pajalla että Postin
 terv on 23 p:nä lentopommituksessa
 kaavoittanut aika vaiheasti en
 tiedä sen tarkemmin. Hän oli myös
 tässä lähetyksellä nimäin näin hänet
 kerran aikaisemmin tässä maahan
 verrellä, ja Syyrin Yrjän ja Paulin
 myös tapasin vähän jälleensä.

Kuinka se siellä kolona olette
 jaksaneet on siellä verimän
 ollut aika maista kiirellä näin
 heinä aikana. Onko siellä nyt ollut
 ja rauhallista ilmastainnan puolesta

TOIMITTAJAN PUHEENVUORO

MUISTOJEN VIESTIN

Kulussa olevat vuodet ovat kaikki tavallaan muistovuosia: talvi- ja jatkosodan raskaista ajoista on kulunut kuutisenkymmentä vuotta, sodanjälkeisestä maamme voimannäytöstä - olympialaisista - viisikymmentä vuotta. Ihmisikä siis.

Usein kysytään, missä olit silloin, kun Kennedy ammuttiin tai kun Estonia upposi. Voi myös kysyä, mitä tekivät ja missä olivat sukumme jäsenet silloin, kun historiamme lehtiä käännettiin, miten tavalinen suomalainen eli suurten tapahtumien aikana. On siis kysyttävä silloin, kun on vielä joku vastassa.

Tämä Syyrin Sanomien numero on omistettu lähinnä jatkosodan ajan muistelulle. On erittäin arvokasta, että suvun jäsenet antavat lehden käyttöön kirjeitä perhearkistostaan. Näin ovat syntyneet **Eva Ihamuotilan** ja **Tauno Vainion** vaiheista kertovat tekstit.

Tämänkertainen postikorttijuttu vie lukijan miltei sadan vuoden taakse, olympiamuistot ottaa 10-vuotias koulutytty omasta päästään.

On kuulunut puheita siitä, miten edistyksellistä olisi, jos Syyrin Sanomat ilmestyisi verkkolehtenä nettissä. Mikäpä siinä. Itse luen lehteä ja varsinkin pitkiä juttuja mieluummin nojatuolissa tai pöydän ääressä kuin näyttörüudulta. Iltalukemiseni vien mielelläni sänkyyn - näyttöpäätettä sinne ei niin vain oteta. Tärkeää on myös se, että lukijakunnassa on vielä yksi sukupolvi, joka ei omista tietokonetta eikä varmaan lähde kirjastoonkaan suvun uutisia netistä lukemaan. Verkkolehti on tulevaisuuden muoto, kunhan ihminen on tottunut rentoutumaan näyttöpäätteen eikä paperille painetun tekstin ääressä. Siihen kuluu ehkä vielä aikaa, sillä sähköisestä tiedottamisesta huolimatta paperinkulutus on vain kasvanut, koska viestin saaja haluaa yleensä tekstistään myös paperiversion.

Tälläkin hetkellä on olemassa suvun internet-sivut, joita toimittaa DI **Veli-Antti Muurinen**. Osoite on **www.saunalahti.fi/sseura**. Nettisivuilla on tällä hetkellä sukupuumme, vanhoja valokuvia, muistikirjoituksia sekä artikkeleita sukumme jäsenistä. Sivujen kautta voi myös lähettää viestin sukuseuramme tai Matilda Ihamuotilan muistosäätiön sihteerille. Myös sivujen tekijään voi ottaa yhteyttä sukusivuitse.

Olisi tietysti hauska, jos Syyrin Sanomat voisi ulkoasultaan kilpailla "oikeitten" lehtien kanssa. Esteenä on vain raha. Itse pidän kyllä sisältöä koreaa ulkokuorta tärkeämpänä.

Lämmintä syksyä

Marja-Riitta Perttula
mrperttula@pp.inet.fi
Pokkolantie 28
21420 Lieto

Puh. 02-4879415

Rikhard Ihamuotilan ja hänen äitinsä muistolle.

Karl Rikhard Ihamuotila perusti äitinsä Matilda Ihamuotilan muistoa kunnioittaakseen säätiön, joka nyt toimii sukumme yhdyssiteenä. Se on osoituksena siitä, että vanhat kunnioitettavat perinteet, toisesta huolehtimisen ja toisen kunnioittamisen perinteet, ovat olleet ja ovat siirrettävissä sukupolvelta toiselle myös kovien arvojen nykymaailmassamme.

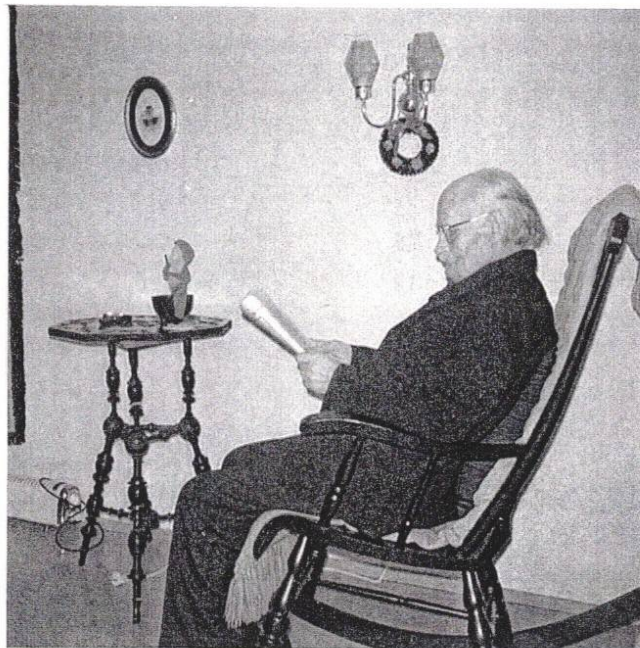
Säätiölle lahjoittamansa omaisuuden tuoton vuotuinen jako stipendeinä ja apurahoina suvun opiskelijoille, avun tarpeessa oleville vanhuksille ja sairaille kertokoon tulevillekin suvun polville hienolla tavalla siitä, miten äiti Matilda suurien vaikeuksien keskellä pystyi ohjaamaan perhettään eteenpäin. Rakkaus ja rukous olivat hänen jakamansa ehtymättömät ja tärkeimmät stipendit hyvin rajallisen taloudellisen avun ohessa.

Näihin samoihin arvoihin Rikhard kasvoi hyvin vaikeiden elämän vaiheiden kautta ja yritteliäisyytensä ja vaatimattoman elämäntapansa ansiosta hänellä oli taloudelliset mahdollisuudet säätiön kautta toteuttaa pitkään suunnittelemansa idea tukea hänelle rakkaiden ihmisten jälkeläisiä sukupolvien saatossa.

Uskon, että Rikhardin antama malli sukukiintymyksestä on ollut ohjaamassa meitä löytämään juuremme ja toisemme, kunnioittamaan jo poismenneitä, siirtämään sukuyhteisyyden, vieläpä sukurakkauden perinteet eteenpäin tulevillekin polville. Näin Rikhardin kylvöstä nousi oras sukumme saroille, toiminta ei-aineellisellakin pohjalla.

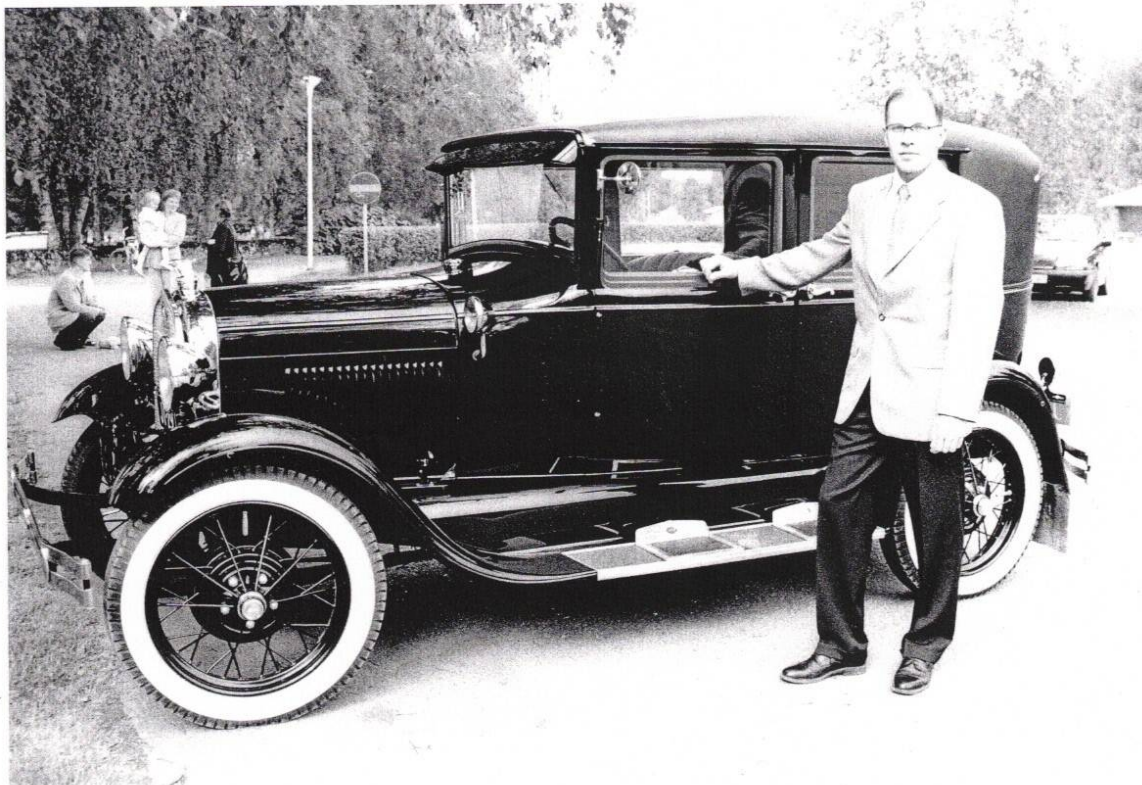
Setäni Karl Rikhard Ihamuotilan muistoa kunnioittaakseni kirjoitin nämä rivit.

Mikko Ihamuotila

SYYRIN SUKUSEURA YLÖJÄRVELLÄ 11.8.2001

FORD SEDAN
JI - 29

Kiiltävä, kantti kertaa kantti -mallinen Ford Sedan tervehti ensimmäisenä Ylöjärvelle sukutapaamiseen saapuvia. Auto on vuosimallia 1929, ja se on kuulunut neljälle Ihamuotilan suvun jäsenelle.

Matilda Ihamuotilan poika **Kustaa Ihamuotila** (1878 - 1963) osti sen v.1931 yhdessä veljensä **Rikhardin** kanssa. Hänhän oli **Teristen** kartanon isäntä.

Eva Ihamuotila kertoo setänsä autoharrastuksesta: "Sinuksi hän ei autonsa kanssa päässyt. Olimme muutaman kerran Kustaa-sedän autokyydissä: kulku oli tuskallisen hidasta, enkä tiedä, kuka eniten pelkäsi: kuski vai kyydittävät" (Kerrontaa s.107).

Seuraava omistaja on **Lauri Ihamuotila** (s.1902 - 1963), Ylöjärven **Suojasten** tilan isäntä. Hänen poikansa **Jaakko Ihamuotilan** (1934 -) käytössä Ford osoitti kovan kuntonsa: Jaakko ajeli sillä vielä riiuureissunsa. Jaakon sisar Terttu Syrjänen mainitsi myös istuneensa takaistuimella tulevan miehensä kanssa.

Vanhuudenlepoon Ford vetäytyi vasta vuonna 1972, mutta se ei ollut lopullista, sillä Jaakko Ihamuotilan poika **Janne Ihamuotila** (s.1962) aloitti perintökärryn kunnostuksen 1983. Helppoa se ei ollut, mutta vuodesta 1997 kantikas Ford on silloin tällöin nähty liikenteessä. Rekisterinumero JI - 29 muistuttaa nestorin iästä.

SUOJASTEN TILASTA

Janne Ihamuotila (1868 - 1929) osti **Ylöjärveltä Suojasten tilan** vuonna 1912. Eva Ihamuotila kertoo: "Isä (Jannen veli, Evan isä **Frans Ihamuotila**) oli aluksi mukana, mutta ennen pitkää Janne lunasti koko tilan itselleen. Tila oli huonossa kunnossa, joten sitä oli ruvettava kunnostamaan. Koska tila vaati isännän läsnäoloa, jätti Janne toimensa Nokian kartanossa v.1914 ja siirtyi Ylöjärvelle, jossa hän tarmokkaasti hoiti maatilaansa niin, että se ennen pitkää oli mallikelpoisessa kunnossa. Ylöjärvellä hän joutui mukaan mitä moninaisimpiin luottamustoimiin. Pian hänen vaikutuspiirinsä laajeni kotiseudun ulkopuolellekin koko Hämeen lääniin siinä määrin, että hänet valittiin eduskuntaan maalaisliiton kansanedustajaksi, jossa tehtävässä hän oli vuodesta 1919.-- tunnustukseksi ansioistaan hänelle myönnettiin kunnallisneuvoksen arvonimi" (Kerrontaa s.96).

Nykyinen Suojasten isäntä **Janne Ihamuotila** (s.1962) kantaa isoisänsä isän nimeä. Hän on ollut isäntänä vuodesta 1986. Janne Ihamuotilalla ja hänen puolisoillaan **Marja-Liisalla** on neljä lasta.

Tampereen lähellä sijaitseva Ylöjärvi on voimakkaasti kasvava kunta: asukasluku kasvaa vuosittain 400 - 500 hengellä. Koska Suojasten tila sijaitsee Ylöjärven keskeisillä alueilla, on alueita myyty ja pakkolunastettukin kunnan käyttöön. Myös alkuperäinen päärakennus on myyty yrittäjälle kestikartanoksi 1988. Suojanen on nykyään pääasiassa metsätila.

Uusi päärakennus sijaitsee **Tanhuanpäässä, Kaiharilla**, jossa sijaitsee Janne Ihamuotilan puolison Marja-Liisa Ihamuotilan tila. Tuotannon painopiste on siirtynyt lypsykarjasta lihakarjan kautta viljanviljelyyn, mutta EU:n tulon myötä on viljaa alettu jalostaa itse eteenpäin. Vuonna 1998 Janne Ihamuotila osti Ylöjärven vehnämyllyn (tuotanto 400 000 kg/v.) ja vuonna 2000 osuuden Aallon leipomosta Tampereen Pispalasta. Viimeksi mukaan on tullut myös hevostalous: tilalla on neljä siitostammaa ja poneja.

Ihamuotiloitten perheyriksen tilakoko on tällä hetkellä parisataa hehtaaria, josta hieman yli puolet on viljeltyä, toinen puoli metsää.

SUKUKOKOUS

Fredrica ja Matti Syyrin sukuseuran hallituksen puheenjohtajaksi valittiin edelleen **Jukka Kahila**, sihteerinä jatkaa **Matti Äärilä** ja rahastonhoitajana **Outi Nieminen**. Myös hallituksen muut jäsenet valittiin uudelleen. He ovat **Mikko Ihamuotila**, **Leena Helttula**, **Christina Muurinen**, **Ulla Vesander** ja **Kyllikki Raatikainen**. Tilintarkastajina toimivat edelleen **Heini-Maria Järvinen** ja **Taina-Maria Rosten**.

Jäsenmaksu on 10 euroa.

Sukuseuran kunniajäseniksi kutsuttiin **Eva Ihamuotila**, **Mikko Ihamuotila** ja **Maila Punttala**.

ELINTÄRKEÄÄ SUKUSEURAMME TOIMINNALLE

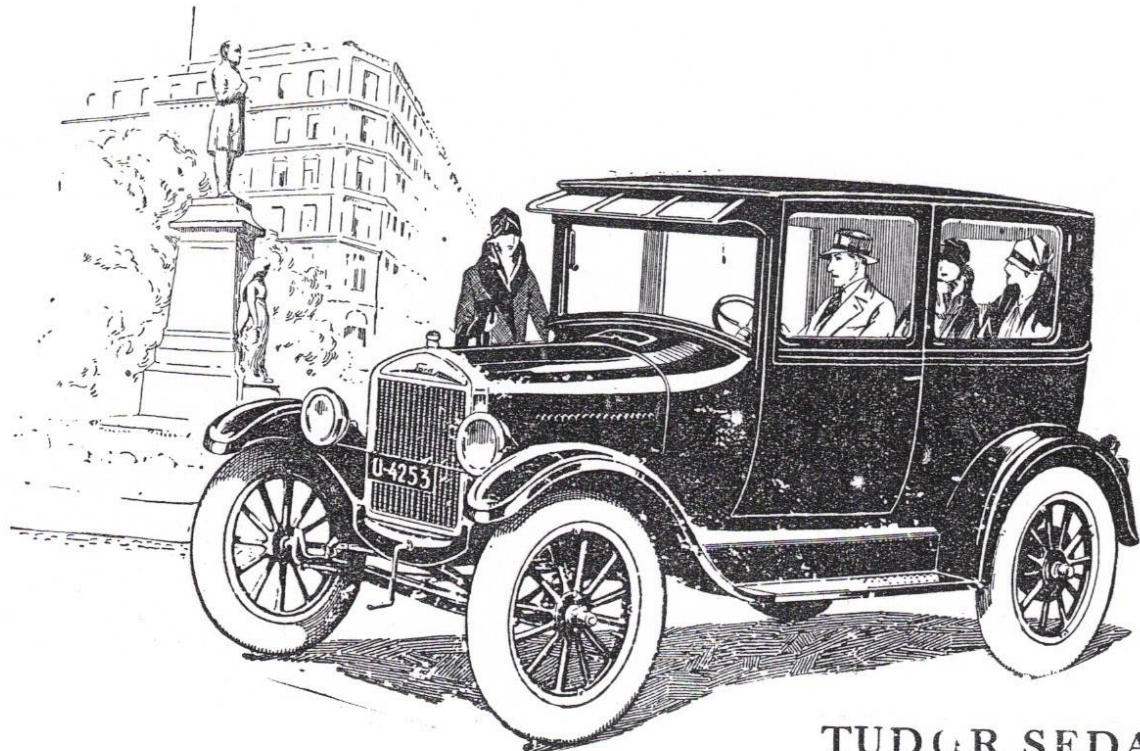
Seuran tiedosto kaipaa viestejä suvun uusista jäsenistä sekä keskuudestamme poistuneista. On jopa aikuiseksi ehtineitä suvun jäseniä, joiden syntymästä ei ole luettelossa lainkaan merkintää. Nimen antaminen ei merkitse, että henkilöltä ryhdytään heti perimään jäsenmaksua. Liian moni jäsenkirje palaa takaisin seuran sihteerille **Matti Äärilälle**, koska osoite on muuttunut tai kirjeen saaja kuollut.

Ilmoita siis sukuseuralle

- uusi perheenjäsen
- muuttunut sukunimi
- uusi osoite (myös sähköpostiosoite)
- sukulaisen kuolema

Osoite on **Matti Äärilä**
Maunulantie 53
20900 Turku

Puhelin **02-2580283**
Gsm **040-7470026**
Email **matti.aarila@pp.inet.fi**

TUDOR SEDAN
3 2 , 1 8 5

vapaasti Helsingissä, toimituskulut ja
rahti ostajan paikkakunnalle erikseen.

Miten turvallista onkaan talvisilla ilmoilla istua Ford Tudor Sedanin pehmeästi ja lämpimästi patjoitetuilla istuimilla vaunun liitessä eteenpäin. Loisteliias sisustus, tasainen kulku ja moottorin ehtymättömät voimavarat tekevät ajon todelliseksi nautinnoksi.

Ford

SUVIREISSUL

Suvi o siit kummallist aikka, er ruppe reissul tekemä miäli. Nii tänäki suve syyriläise oliva taas reissun pääl ja lähtivä seilama Vanajaverel. Paatis katelti hianoi maisemi ja syätti oike vaa hyvi. Ei kenellekkä varmaste nälkkä jääny.

Pystei ja tährei Visavuares

Visavuares meil kerrotti, kummottos Wikströmi Eemeli löysi paika ittelles, kuis sitä pykätti ja mimmottos siäl sit oike asutti ja toimitti. Opas jutteli, mitä kaikenkaltassi sattumuksi siäl sattus, ko Eemeli oli vähä niinko tossun alla. Hän oli huushollin ainoa miäs.

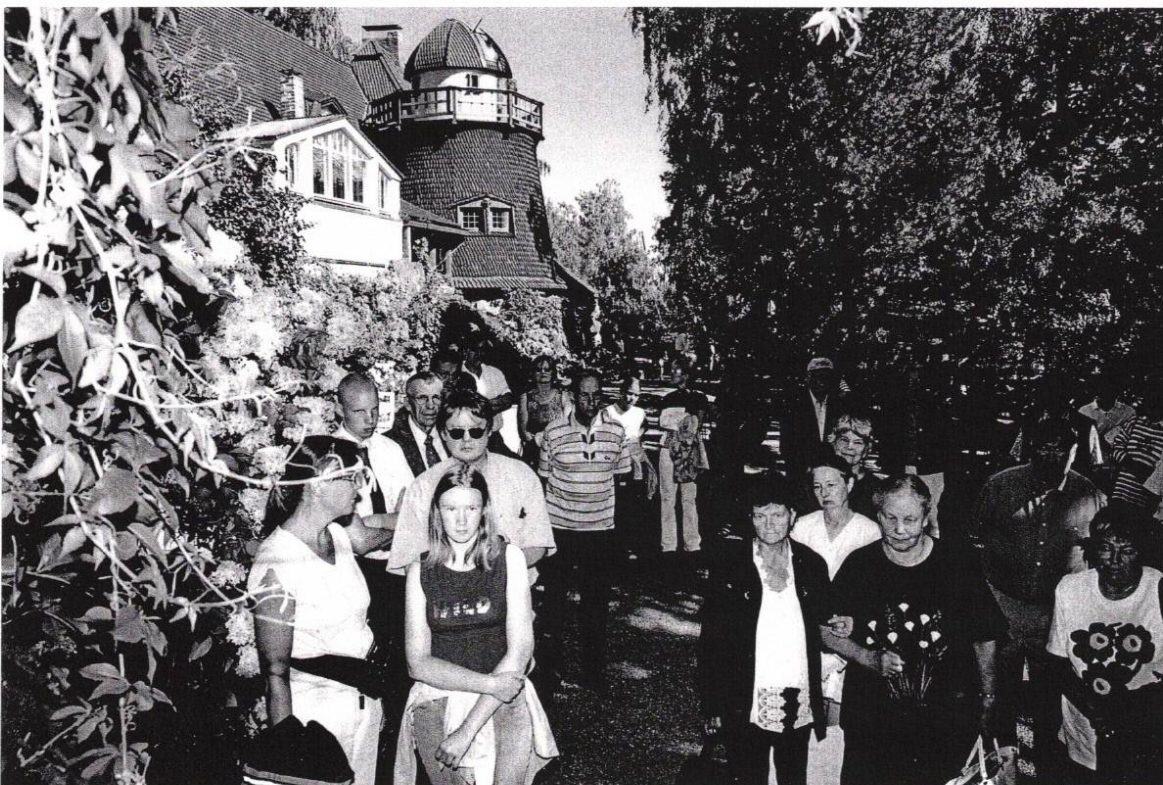
Hiano villa hän kumminki oli pykäny. Pykäreil tais tulla kaiken kaltassi onkelmi, ku täytys ussen purkaa se mitä erellispäivän oli pykäty. Isäntä oli yäl tehny piirustuksiin uussi akkunan ja oven lävei. Mut osas Wikströmmiin veistäkki. Se nähti hänen ateljeessas. Siäl o monenlaissi pystei ja kaikenkaltassi muitaki hänel kuulunei esinei. Oli hän kerjenny koko perheski veistämä. Yhrest huanest löytys vaimon ja kaikkitte kolme flikan kuva.

Raska veistämise lisäks hän puhalsi poikkihuilu ja flikoil pykätti oike uru. Niit ei tarvinnu ollenka polke, ko höyrykone puhalsi pilleihi ilma. Masina piti kumminki niin kova äänt, ettei urkutte ääntä oike tahtonu kuullakka.

Tährei talon isäntä syynäs omast tähtitornistas.

Nauruttavaist Suame historia

Vähä erilaist ja uuremppa tairer katelti Suomalaise Karin paviljonkis. Hän ko ain sohas piirustuksillas jotta framil oleva assia. Vähä ussia kuvan eres muistetti, mihi juttu kuva viisas, ja kyl vaa nauruki monel maitto, ko Kari oli osannu nii oike assia piirusta.

Iittala lasifabriiki

Linjapiili vei meä Iittala lasitehtal. Meil kerrotti, kummottos tehras oli tullu Kalvola ja mitä sil oli vuasie varrel tapahtunu.

Eriskummalline katottava oli lasivantasia. Ol siäl vaa oikee hiano katottava.

Ussia meist kävi ostamas ittelles suklaat, ja tais joku jotta klasistaki löytä. Siin tehta viäres vanhas kansakoulus oliva simmose naivistise piirtäjä koonne töitäs yhte, ja joku meist kerkes sinnekki ittes lykkämä, ja kyl siälläki vaa löytys kaikenkaltast katottava. Siäl oliko vastas simmone mailma, et ussia taulu tuppas oikee nauruttama, ko nii hianost oli osattu assia tuara framil.

Nyk ko oltti ehtopualpäiväs, ni rupes tekemä miäli kaffet. Meil oliko Kausala vanhas pappilas varattu kaffet ja pulla. Kyl ne vaa maistusivakki. Pappilast oliko saatu oikee hiano trahtööri.

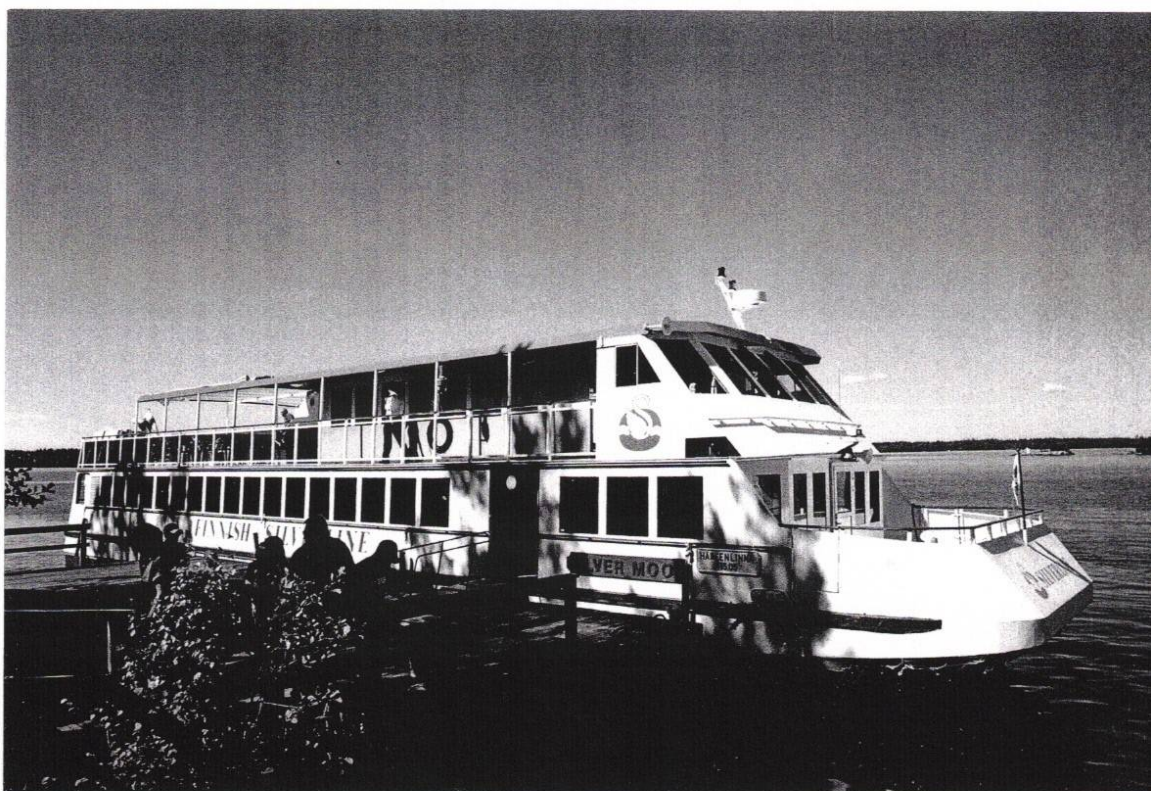
Melkke häis ja polttareis

Meijä joukko tuatti juur vihitty morssian. Se oli ryästetty omist häistäs. Sulhase täytys tehre laulu morsmaikulles, et sais häne takas. Mek kaik huamatti, et kyl miäs viisui ennenki oli tehny. Trahtööri emäntä kertos meil, mitä kaikki täsä talos tehre. Seuraavaks täsä talos piretä polttarit flikkatte keske. Juur ko me oltti menos piili, ni morssemen planttu oli selvinny reissustas ja polttarikaveri orottiva hänt uusil kureil.

Met tultti takasi Hämelinna, ja ko Kahila Jukka kysys, et jatketak tämmössi reissui, ni kaik oliva sitä miält, et kyl johonkkis mennä.

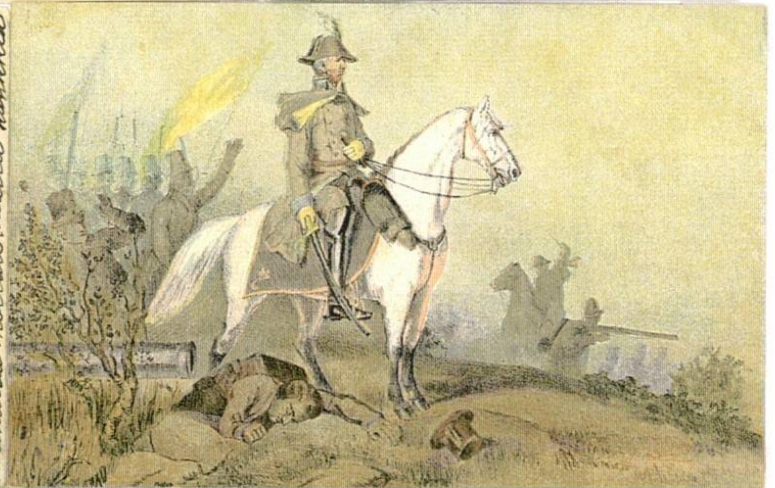
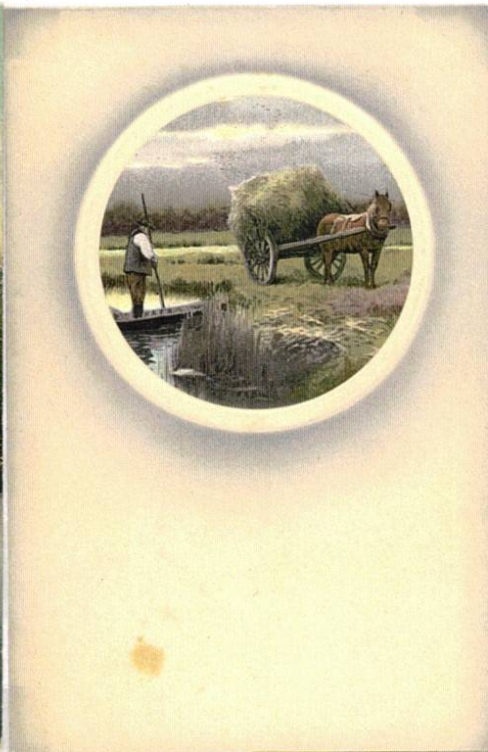
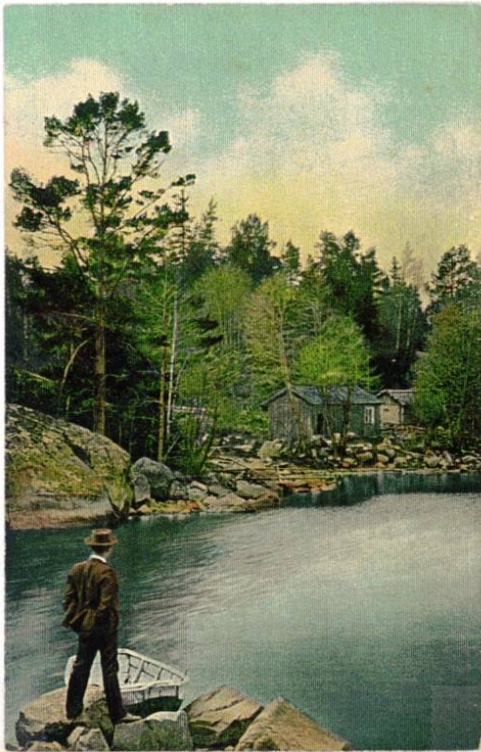
Tämmöse suvireissu ova syyriläiste uussi ja oikee kivoi treffeil.

Ylös pani
fölis ollu **Matti**

Marja-Riitta Perttula

IHAMUOTILAN PERHEEN HISTALLE SAAMIA POSTIKORTTEJA

Eva Ihamuotila antoi käyttööni joukon suvun jäsenille tulleita postikortteja 1900-luvun ensimmäiseltä vuosikymmeneltä. Kortit on osoitettu Espoon Histalle, ja saajina ovat Matilda Ihamuotila sekä hänen tyttärensä Mandi ja poikansa Frans - myöhemmin Eva Ihamuotilan isä. Hehän asuivat Histalla vuosina 1904 - 1909, jolloin Hista oli Matilda Ihamuotilan sekä hänen lastensa Artturi, Frans, Mandi ja Rikhard Ihamuotilan yhteisomistuksessa.

Tuosta ajasta Rikhard oli vuodesta 1906 Saksassa, Hallen yliopistossa, jossa hän 1910 suoritti diplomi-agronomin tutkinnon. Myös Artturi opiskeli näinä vuosina Hallessa, mutta aloitti maisterina opettajan työt Helsingin Maanviljelyslyseossa 1908. Alkuvuonna 1908 kuitenkin hän oli hoitamassa terveyttään Tanskassa Skodsborgin parantolassa, mutta menehtyi aivokasvaimeen jo vuonna 1911.

Kuvallisia tekstiviestejä

Postikorttien lähettäminen oli noihin aikoihin suurta muotia. Tämän oli mahdollistanut se, että postimaksut olivat yhdenmukaistuneet ja alentuneet v.1871. Saksalaiset hallitsivat korttimarkkinoita, mutta kortteja valmistettiin Suomen markkinoille myös Ruotsissa. Vuosisadan alun Suomessa kaikki merkittävät taiteilijat tekivät kortteja erilaisiin tarkoituksiin: joulua ja uuttavuotta varten, onnittelu-, pääsiäis- ja juhannuskortteja sekä runsaasti erilaisia maisemakuvia Suomesta. Kansalliset aiheet ja sortovallan vastustus näkyivät myös korttien aiheissa. Uskonnollisaiheinen kortti kertoi sekä lähettäjän että saajan arvo-maailmasta, mutta se saattoi myös auttaa kestävämpään vaikeita olosuhteita, sillä sensuurin vallitessa avoimemmat mielenilmaukset eivät olleet mahdollisia.

Arkihuolia ja onnentoivotuksia

Kortin kirjoitustila käytettiin usein tarkoin hyväksi. Teksti on laadittu ihmeteltävän pienellä käsialalla. Luettavuutta haittaavat postileimat, irti revityt postimerkit sekä tietysti ajan hampaan jäljet. Postimerkit on irrotanut Mandi, joka keräsi niitä eräälle tuttavalleen.

Varhaisin päivätty kortti on joulukuun 3. päivältä 1905. Kuva esittää Hallen yliopistokaupunkia, ja kortti on osoitettu Herra F. W. Ihamuotilalle Espooseen. Postireittinä on "via Schweden". Tuona vuonna kulmineitui meillä ensimmäinen sortokausi, ja ahdistus näkyy myös tekstissä. "Nyt ei tule taas Suomesta mitään tietoja, jollei osaa Ruotsin kautta osoittaa. Mahtaako maksaa enemmän, sitä en tiedä. Täällä kuuluu tehtävän työtä 23 p.ään. - Ei saa täällä kunnon maitoa. On vanhaa ja -? -. Wienissä (?) kuuluu olevan hyvää maitoa. Osoittakaa Ruotsin kautta. Kirjoittakaa heti, jos jotain tulee tai ainakin M:lalle." Allekirjoitusta ei ole. Olen kuitenkin ymmärtänyt, että Rikhard lähti Halleen opiskelemaan vasta 1906, niin että tämä kortti voisi olla Artturin lähettämä. Kiinnostava on myös salaperäinen M:la, josta kirjoittaja kantaa huolta. Ei kai vain olisi kirjailija Maila Talvio, siviilinimeltään Maila Mikkola?

Rikhard viettää ensimmäisen joulunsa ulkomailla. Hän opiskelee Hallen yliopistossa. Hallen kaupunkia esittävällä maisemakortilla Rikhard lähettää sisarelleen Mandille joulutervehdyksen 24.12.1906. "Hyvää joulunjatkoa ja onnellista uutta vuotta kaikille. Voin hyvin. Menemme kai tämän virolaisen kanssa, joka täällä asuu, Berliiniin suomalaisten joulunviettoon kolmantena joulupäivänä. Käske Laurin kirjoittaa seltälle. R." Olot ovat Suomessa vapaammat, postiakaan ei tarvitse osoittaa Ruotsin kautta. Lauri Ihamuotila, jolta Rikhard odottaa kirjettä, on tuolloin nelivuotias. Hän on Rikhardin veljenpoika.

Rikhardin joulukortit näyttävät kulkevan viime tingassa. 23.12.1908 hän kirjoittaa Hallesta mm.: "Eikö sitä pakettia ole haettu sieltä laivasta vai onko se vaan jäänyt Kustaalla/ Kustaalta (?) lähettämättä."

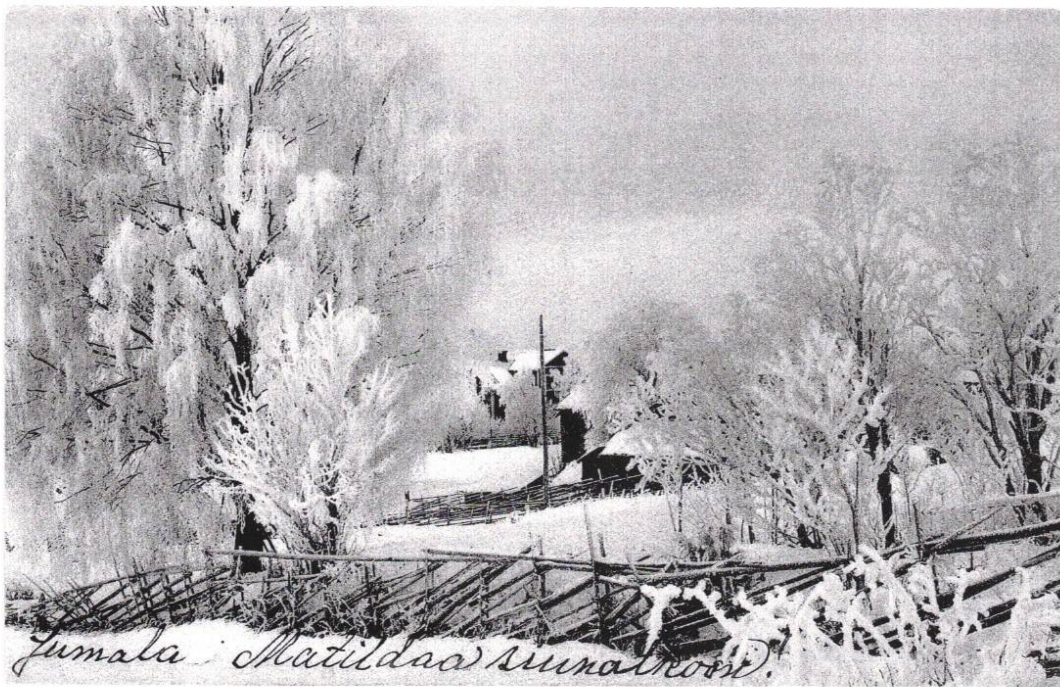
Suurennuslasilla sain selvää Artturi Ihamuotilan äidilleen Skodsborgin sanatoriosta lähettämästä kortista, päivätty 3.1.08. "Hyvät omaiset. Kolmatta päivää olen täällä. Niin paljon kuin alusta voi sanoa, on hyvää. Uudenvuodenaattona annettiin sähkökylpy - virta menee läpi veden. Eilen tutkittiin veri ja annettiin valokylpy, tänään - saa nähdä. Ei ole yhtään lunta. Polkupyörä olisi hyvä. Täkäläistä kahvia juodaan - kuten muutkin - aamulla ensin --." Lopusta ei saa selvää. Millaista lienee ollut parantolan kahvi - ei kai ihan saman makuista kuin äidin tai sisaren keittämä, kun siitä pitää ihan kotiin mainita?

Kuva-aiheita

Nimipäiviä on korteilla muistettu ahkerasti. Neiti Mandi Ihamuotilaa on muistettu mm. maisemakortilla Villingistä. Kortissa katselee salaperäinen herrasmies lammen toisella rannalla sijaitsevaa mökkiä. Venekin on valmiina lähempää tuttavuutta varten. Sama serkku - Lyyli Pukkila - muistaa Mandia myös pääsiäisenä. Kortissa on kaksi pientä tyttöä tiputurkkeihin pukeutuneena nojaamassa valtavaan pääsiäismunaan.

Fransin saama nimipäiväkortti 1908 on Ruotsissa painettu Suomen sodan satavuotismuistokortti. Se esittää Sandelsia rintamalla valkoisen hevösen selässä; hänhän taisteli venäläisiä vastaan pisimpään ja luopui vastarinnasta vasta kun käsky luovuttamisesta tuli. Korttia voisi pitää poliittisena kannanottona, koska toinen sortokausi alkoi juuri 1908.

Postikorttien kuvat, lähetysajankohta ja itse kirjoitetut tekstit kertovat paljon sadan vuoden takaisesta kulttuurista, historian tapahtumista ja - ennen kaikkea - suvun jäsenistä, heidän keskinäisistä suhteistaan ja elämänvaiheistaan.

TYKKIMIES TAUNO VAINION JATKOSOTA KIRJEITTEN VALOSSA

Edellisessä Syyrin Sanomien numerossa kerrottiin eräs rakkaustarina - **Alexandra Vainion** o.s. **Pakula** ja **Johan (Janne) Vainion** - nuorten kirjeenvaihdon perusteella. Kirjeitten kirjoittaminen on ollut rusko-laisen **Tuorin** talon välle tärkeä viestintämuoto myöhemminkin.

Tauno Eero Johannes Vainio (1911 - 2000) oli sodan syttyessä talon ainoa poika. Veli **Olavi** oli kuollut 1937. Tauno Vainio osallistui **Auran Patteristossa** sekä talvi- että jatkosotaan. Kirjeitä on säilynyt iso nippu. Isä-Janne oli nuorena innokas kirjoittamaan morsiamelleen; nyt käyttää kynää ahkerasti äiti. Ihmeellistä on, että kirjeet ovat tehneet kaksi matkaa: ensin kotoa rintamalle ja sitten vielä takaisin sotilaan repussa. Näkee, että viestejä on pidetty arvossa. Niillä ei ole sytytetty korsun kamiinaa, vaan ne ovat varmaan toimineet ikään kuin talismaneina, suojelijoina pahaa vastaan.

Rintamalta käsin Tauno Vainio on ollut kirjeenvaihdossa myös monien tuttaviansa kanssa. Kirjekokoelmaa säilytetään Ruskolla Tuorin perhearkistossa. Tässä artikkelissa käsittelen vain jatkosodan aikaisia viestejä rintaman ja kotiväen välillä.

Sodanaikainen kirjeenvaihto kävi läpi ankaran sensuurin: sotilaan ei ollut lupa paljastaa olinpaikkaansa rintamalla, ei myöskään kuvata taisteluita tai mainita mitään sellaista, mikä olisi voitu käsittää sotasalaisuudeksi. Niinpä kirjeissä olinpaikaksi ilmoitetaan "Täällä", "Korsussa", "Täällä teltassa", mutta muutaman kerran mainitaan, että ollaan itärintamalla tai Itä-Karjalassa.

Kirjeen päiväykset olivat hyvin tärkeitä: niistä näki, että ainakin sinä päivänä kirjeen kirjoittaja oli ollut elossa ja ehjänä ja niistä saattoi sanomalehtien taistelu-uutisten kanssa seurata, millaista sotatyötä rakas omainen juuri tuolloin teki. - Lomilla saattoi varmaan suullisesti kertoa hieman lähemminkin sijainnistaan ja tapahtumista.

Kirjeen kulku kotoa Ruskolta rintamalle kesti noin viisi päivää asemasodan aikana. Tieto oli tärkeä senkin vuoksi, että kotiväki saattoi tietää, mitkä ruokatarvikkeet kestivät pilaantumatta matkan nälkäisen maanpuolustajan suuhun.

AURAN PATTERNISTON SOTATIE

Tauno Vainio palveli ainakin jatkosodassa **Auran Patteristossa (III/KTR5)**, siis tykkimiehenä. Majuri **Kalevi Suvannon** teoksesta "Tykkimiehiä jatkosodassa. Auran Patteristo" (1995) selvisi summittain myös ruskolaisen Tauno Vainion sotatie. Teoksesta on karttakuva tämän artikkelin yhteydessä.

Tauno Vainion sotilaspassista selvisivät taistelupaikat, jotka pitävät yhtä kartan kanssa. Ne ovat **Korpiselkä, Vieljärvi, Nirikka, Pyhäjärvi, Prääsä, Äänislinna, Suokunniemi, Koinjärvi, Karhumäki, Hiisjärvi, Poentsan lohko, Maselkä, Juhivaara, Selki, Porajärvi, Liusvaara, Möhkö, Ilajajärvi, Lehmivaara ja Luovejoki.**

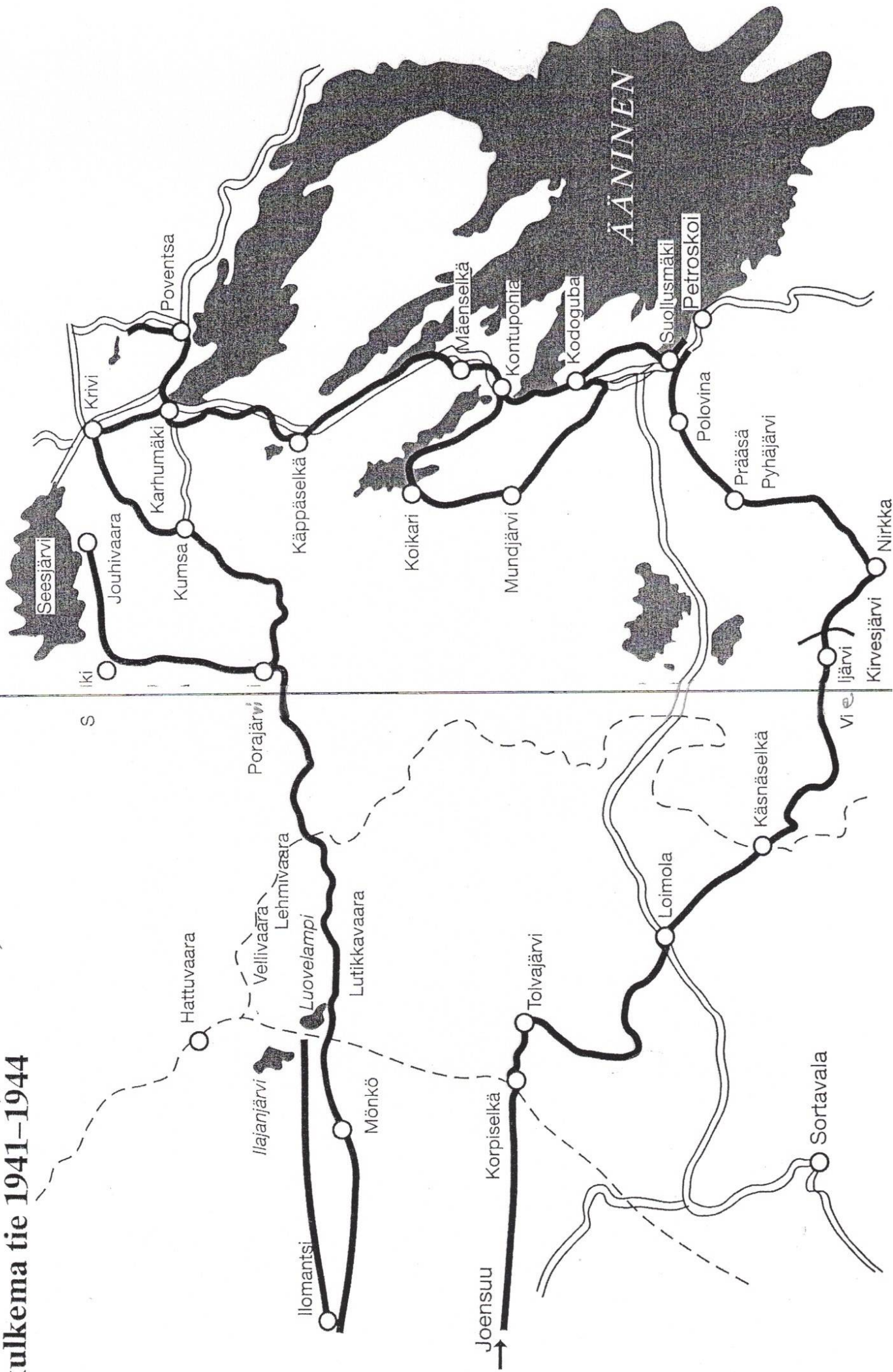
Auran Patteristo perustettiin Varsinais-Suomen alueella 1. divisioonan tykistöksi, ja sen jalkaväkirykmentit olivat **JR 35, JR 56** ja **JR 60**. Divisioonan komentajaksi määrättiin eversti **Paavo Paalu** ja tykistönkomentajaksi majuri **Elof Roschier**. Auran Patteriston komentajaksi tuli kapteeni **Eino Sorsa**. Tauno Vainio on ilmeisesti kuulunut 8. patteriin, joka perustettiin Vahdolla ja johon osa miehistä tuli juuri Ruskolta.

Majuri Suvannon teoksen mukaan kerron joistakin taisteluista, joista tykkimies Vainio on sensuurin vuoksi hyvin vaitonainen. Etenemisvaiheessa siirryttiin itää kohti jatkuvasti taistellen, ja vanha raja ylitettiin 20.7.1941.

TAUNO VAINION RINTAMAKIRJEET jatkosodan ajalta 1941 - 1944

Omaisat saavat kuitenkin lukea jotain taistelujen kulusta ja etenemisestä - sensuurista huolimatta. Kirjeitten lukijat kehittyivät varmasti tarkoiksi huomaamaan pienet vihjeet siitä, mitä rintamalla tapahtui. Lisänä olivat tietysti radion ja lehtien uutiset.

Auran Patteriston (III/KTR 5) kulkema tie 1941–1944

20.7.1941

Auran Patteristo ylitti vanhan rajan. Kaksi päivää myöhemmin Tauno kirjoittaa: "Kirjoitan täältä vieraalta maalta kovalla kiireellä muutaman sanan. Olemme muuttaneet täällä niin usein, että tahtoo aika vain niin kuluu muussa hommassa. -- Viime yönkin olimme marssilla kun siirryttiin runsas parikymmentä kilometriä eteenpäin. -- Kyllä täällä muuten on mielenkiintoista matkustaa kun ei ole ennen käynyt, kun olisi vain rauhalliset ajat." Sää on helteinen, tiet pölyävät, mutta muuttuvat itään mentäessä paremmiksi.

25.7.1941

Joukot ovat edenneet hyvin, mutta kenraali **Heinrichs** on 22.7. määrännyt divisioonan puolustusasemiin linjalle **Ivanselkä-Hiisjärvi-Kirvesjärvi-Syvjärvi**, vaikka tiedustelupartio oli käynyt miltei **Petroskoissa** asti eikä ollut kohdannut vastusta. Tie Petroskoihin olisi Suvannon mukaan silloin ollut avoin, mutta myöhemmin tuotettiin vastapuolelle Petroskoista esteeksi ainakin kaksi divisioonaa. 8. patteri oli **Timoilan** kylän alueella. Suurin piirtein näillä linjoilla taisteltiin kuukauden verran, ja vihollinen hyökkäsi jatkuvasti. Vainio kirjoittaa, että "viime aikoina" vihollisen ilmatoiminta on ollut vilkkaampaa, edellisessä majapaikassa kaksi auralaista oli haavoittunut ilmapommista.

Myös oma isäni **Viljo Perttula** palveli JR 35:ssä ja kaatui **Vieljärvellä, Ivanselässä** 8.8.1941. Sekä hän että Tauno Vainio olivat mukana Vieljärven raskaissa taisteluissa, mutta ei ole tietoa, tunsiko Tauno serkkunsa **Sirkka-Liisa Pakulan** vastavihittyä aviomiestä, minun isääni. Muista sukulaisista on kirjeissä kyllä mainintoja. Tauno kirjoittaa juuri 25.7. : "Eilen täällä kuulin eräältä Liedon pojalta, että **Postin Eero** on 23. p:nä lentopommituksessa haavoittunut aika vaikeasti, en tiedä sen tarkemmin. Hän oli myös tässä lähellä ja minäkin näin hänet kerran aikaisemmin tässä matkan varrella, ja **Syyrin Yrjön** ja **Paulin** tapasin vähän jälkeenpäin."

1.8.1941

Suvannon mukaan vihollinen hyökkäilee jatkuvasti, mutta tykkimies Vainio toteaa tyynen rauhallisesti: "Olemme voineet hyvin täällä (ilmeisesti **Timoilan** kylässä) eikä mitään erikoista ole tapahtunut.-- yksi pieni ukkossade oli tässä hiljan. -- Kai siellä (kotona) siirtoväki jo odottaa kovin Karjalaan pääsyä. Kyllä se varmaan on heillekin hauskaa palata entisille asumasijoilleen." Tykkimiehellä on käsitys, että etenemisen vaiheen aikana vallatut alueet pidetään, kuinka muuten.

Ruskolle menee tässä kirjeessä myös suruviesti. Tauno on "samalta Liedon pojalta" kuullut, että **Eero Posti** "olisi kuollut sairaalassa, mutta en tiedä tarkemmin. On sekin vaan ikävää, kun **Paulikin** (Posti, Eeron veli) viime sodassa (talvisodassa) kaatui."

21.11.1941

Kirjeenvaihdossa on yli kahden ja puolen kuukauden tauko. Mahdollisesti kirjeitä ei ole säilynyt, sillä taistelut ja eteneminen ovat vieneet varmasti voimia. **Suvanto** mainitsee erityisesti elokuun 13. päivän taistelut, joissa 8. patteri sai tulitarkkuudestaan erityistä kiitosta, mainittujen joukossa mm. laskija Vainio. Auran patteriston osuus oli ratkaiseva syksyn taisteluissa **Prääsän** lähellä, jossa vihollinen saarrettiin mottiin ja tuhottiin. Sotasaalis oli runsas. Tätä taistelua on myöhemmin pidetty ratkaisevana **Petroskoita** vallattaessa.

Auran Patteristo jatkoi Petroskoin ohittaen **Muurmannin** radan vaiheille. Raskaitten marssien jälkeen - 150 kilometriä viidessä päivässä - oltiin lopulta **Mäenselän** kylässä 6.11.1941. Nyt vasta saatiin talvivarusteet ja talviajoneuvot sekä lukuisa määrä kunniamerkkejä. Patteriston taisteluosaston piti katkaista venäläisten perääntyminen miinoittamalla Muurmannin rata, mutta tehtävä ei onnistunut. Muu patteristo määrättiin ajamaan vihollista takaa Muurmannin radan oikealta puolelta.

Tykkimies kiittelee paketista ja valittelee huonoa postinkulkua. Armeijan muonaan kaivataan kotoista täydennystä: "Onko jo sika teurastettu, että vois saada jotain syltystä tai muuta - täällä kun on sitä rasvan puolta niin vähän."

Puolet miehistä on jo käynyt lomalla, Tauno ei ole päässyt. Liikkeellä on huhu, jonka mukaan vanhempia ikäluokkia ryhdytään kotiuttamaan, "mutta ei niistä tiedä mitään varmaa." Tähän asiaan Tauno Vainio palaa kirjeissään usein ja toivoo siviiliin pääsyä, olihan hän tuolloin 30-vuotias. Auran Patteristosta muodostettiin "vanhojen patteristo", mutta kotiuttamisesta ei tullut mitään koko sodan aikana. Rasitus painoi joukkoja, ja koko sodanhan piti olla ohi muutamassa viikossa.

Mäenselän seudun taisteluista Tauno kirjoittaa: "Sellaista aika jyskettä täällä vielä ainakin on, mutta mutta hyvin sentään olemme täällä säilyneet. Neljä miestä tästä meidän joukosta tässä hiljan haavoittui miinoista. Yhdeltä meni jalka ja kolme muuta haavoittui lievemmin."

25.11.1941

Kotoa on tullut paketti korppuja: "-- kirjettäkään en huomannut ennen kuin korput oli loppu. Se kun oli siellä pohjalla."

21.12.1941

Kirjeliikenteessä on jälleen kuukauden tauko. **Suvannon** mukaan 1. divisioonan joukot olivat joulukuun alussa väsyneitä ja kärsineet raskaita miestappioita. Pala palalta oli edetty taistellen päätien suunnassa kohti **Karhumäkeä**, joka vallattiin 6.12.1941, samana päivänä, jolloin **Englanti** julisti sodan **Suomelle**. Nyt patteristo pääsi lepäämään **Käppäselkään**. - Näistä seikoista ei kotiin lähetetyssä kirjeessä kerrota, sen sijaan osa saapuneista paketeista on ollut ruhjoutuneita, sillä niitä kuljettaneet junat ovat ajaneet yhteen. Jouluksikaan tykkimies Vainio ei saa lomaa, mutta elämänmyönteisen luonteensa mukaan hän hakee hyviä puolia tilanteesta: "On sekin mukavaa, kun saamme olla levossa, ettei tarvitse olla linjoilla näin jouluna. Jouluvalmisteluja täälläkin tehdään monenlaisia, että voi se joulu täälläkin mennä hyvin, vaikka ei se nyt siltä tunnu kuin kotona. Meille oli elokuvanäytöskin eilen illalla ulkona vaan, ja kanttiini myös avettiin eilen."

5.2.1942

!942 alkoi asemasotavaihe, jolloin kirjeitä oli aikaa lähettää enemmän ja paketitkin löysivät paremmin saajansa. Tykkimies Tauno Vainio on ilmeisesti saanut loman tammikuussa, koska hän ilmoittaa kotiväelle 5.2. päässeensä onnellisesti perille edellisenä iltana ja löytäneensä muuttaneen joukko-osastonsa.

23.2.1942

Kirje on päivätty "Korsussa". Armeija marssii vatsallaan: "Me saatiin tänne tuoreita kalojakin ja paistin niitä äsken, olivatkin aika hyviä. Täällä onkin nyt hiukan runsaammat annokset kuin silloin kun oltiin hui-laamassa, mutta silloin olivatkin niin kovin pienet." Vaikuttaa siltä, että ollaan linjoilla taas.

18.4.1942

On kelirikko, kevät tulossa, teillä vettä, mutta "kyllä nyt kelpaa kun se kylmä talvi taas on kerran voitettu". Korsun katosta tippuu vettä sisälle. Nollayksi syntyneet ja sitä vanhemmat lasketaan siviiliin.

29.4.1942

Tauno pyytää kotiväeltä kirjekuoria, kun kanttiinista saa vain korvikekuoria, kuin tilipusseja. Maanviljelijä odottaa kovin kotiinpääsyä; kevättyöt odottavat Ruskolla: "-- kuinka olis, jos sinne kotipelon perälle istuttais nurmiviillokseen fälttiperunaa."

6.5.1942

Kirje on laadittu viiden aikaan aamuyöstä. Kirjoittaja on ainoana hereillä, tällä kertaa yöpäivystäjänä. Hänellä on "kerran iloisempaakin kirjoitettava". Loma-anomus on jätetty sisään ja kylvöloman myöntäminen on melko varmaa.

9.6.1942

Tauno Vainio on siirtynyt aurankurjesta jälleen miekankahvaan. Kylvölomalta tullut mies kirjoittaa: "Täällä oli taas muutettu sillä aikaa toiseen paikkaan, mutta etelämmäksi, vaikka silloin kun lähdin, puhuttiin pohjoisempaan siirtymisestä. Tämä ei ollutkaan kovin pitkä siirto, vain noin 10 km." **Suvannon** mukaan Auran Patteristo siirtyi toukokuun lopussa **Kanavan** (Stalinin?) lohkolle, jossa käytiin ankaria taisteluista. Taisteluista Tauno ei kerro mitään, sen sijaan hän kertoo, että rakennetaan uusia korsuja kauniin puron varteen, jossa kasvaa kauniita lehtipuita. Tunnelma on leppoisa: "Olen nyt saunanlämmityspuuhissa täällä ylikersantti Aaltosen kanssa ja tässä välillä kirjoittelen. Täällä onkin oikein komea sauna --."

25.6.1942

Kotiväki saa kuulla juhannusjuhlan vietosta rintamalla: "Komentaja puhui ja pastori, oli myös laulua ja soittoa, korviketarjoilua, köydenvetokilpailu ja kaikkia vähän niin kuin arpajaisissa." Myös kotirintamalta on ollut vieraita, **Vahdolta Kohmo** ja **Hannula**.

29.6.1942

"Täällä on sellaista samanlaista vaan." Rakennetaan kirkasjohtolinjaa ja veistellään heinäseipäitä.

2.7.1942

Kotityöt ovat mielessä ja **Tuorille** saadaan tarkkoja ohjeita heinätoista." -- mielestäni ei nyt saisi käyttää heinätoissäkään samaa taktiikkaa kuin viime vuona. Kun nyt on satanut enemmän, niin maakin on kosteampaa, vaikka olis hyvät poudatkin, niin ei ne heinät kuivu hyvin ilman seipäitä. Ja jos tulee sateita, niin sitten on vallan huonoa. Mutta kun laittaa hyvin seipäisiin, niin ovat kuin ladossa. Ja koettakaa nyt koneen terät ja viikatteet saada teräviksi."

7.7.1942

Tauno kertoo ylennyksestään vaatimattomasti -tapansa mukaan: "-- minun pitäis tässä nyt olla ryhmänjohtajana, vaikka ei tässä nyt niin erikoista ole, mutta on se nimitys kuitenkin." **Eskolalta** on myös tullut paketti. Siinä on ollut korviketta, sokeria ja piparkakkuja. Liekö **Maila Punttalalla** ollut sormensa asiassa?

17.11.1942

Kynä on vaihtunut mustekynäksi: "Olemme vielä täällä edessä, huomenna tulee vaihto, että päästään pois. Vaikka hyvinhän se täälläkin on sentään mennyt."

25.11.1942

"Joudun tästä piakkoin kai hevosmieheksi 10 vuorokaudeksi, kun meidän vakituinen hevosmies pääsee lomalle." Uutena toiveena ruoka-ainelistalla ovat sekajauhot, joita Tauno kertoo lisäävänsä armeijan jokseenkin ohueen velliin ja paistavansa siitä pannukakkua.

5.12.1942

Elintarvikkeet ovat yhä tiukemmalla. Taunon paketista on joku postissa murtanut kulman ja vienyt voin. Makkarat ja leivät ovat säilyneet hyvin ja maistuvat.

23.12.1942

Odotetaan joulua ja kotiseudun vieraita, **Ullantaloa** ja **Uttulaa**, joilla on mieluisia paketteja tuliaisinaan. "Minä muuten sainkin nyt taas jouluksi komennuksen tänne eteen. Ei muuten vielä aivan olisi vuoroni ollut, mutta eräs pojista, jonka piti tulla tänne, ei saapunutkaan lomalta ajoissa. Oli kai sairastunut. Ja kun täällä kuitenkin täytyy jonkun olla. -- Olishan se tosin ollut hausempi ja vapaampi viettää joulu siellä omassa korsussa.-- Älkää nyt sentään murehtiko kovin puolestani. Toivotaan, että rintama pysyy taas rauhallisena, ja Herran huomassahan täällä ollaan joka paikassa."

1.1.1943

Vuosi 1943 on vielä asemasodan aikaa. Joulun seudulla omaiset ja tuttavat ovat muistaneet maanpuolustajaa runsain lahjoin. Tauno kirjoittaa, ettei tarvitse pitkään aikaan lähettää korviketta eikä kirjoitustarvikkeita. Vaatteitakaan ei enää tarvita lisää. "Makkara oli hiukan homeessa, mutta kun sitä veitsellä puhdistin ja paistoin, niin meni se ihan täydestä. Kaakun söin tänään jo loppuun, ja olikin aika hyvää. Korput säästän kaikkein viimeksi, ne kun säilyvät. Toisen lonkan (pitkon) paloitin siivuiksi ja ovat nyt uunissa kuivumassa."

"Olen nyt taas täällä omalla korsulla, tänään pääsimme sieltä edestä. Siellä se joulu menikin tällä kertaa oikein etulinjan korsussa paremmin. Muuten olikin tavallisen rauhallista, mutta viime yönä (uudenvuodenyönä) oli sellaista vähän rauhatonta, kun ryssä siellä myös vähän ampuili kranaatteja, niin ettei oikein saanut nukuttua." Varsinaissuomalainen rauhoittaa kotiväkeä parillakin vähän-sanalla. Varsinaissuomalainen ei ryhdy kerskumaan kovilla paikoilla, joissa on ollut, totea vain, ettei oikein ole saanut etulinjassa unta silmään, kun naapuri metelöi!

Pimeä on sotilaan turva, mutta pimeänä vuodenaikana se oli myös valtava ongelma. Asemasodan aikana majapaikassa ei voinut tehdä juuri mitään valon puutteen vuoksi. Nyt Tauno kuitenkin toteaa, että on hausempi olla, kun heillä on valoisampi korsukin. Sanaa hauska kirjoittaja käyttää kirjeessään usein, mikä tuntuu rintamaoloissa oudolta. Etulinjassa olon jälkeen on vapaata, voi kirjoitella ja kuunnella vaikka radiota, jollainen miehillä on korsussaan. Sanomalehdistä voi lukea **Ruskon** uutisia. Vuodenvaihteessa varsinkin kihlaus- ja vihkimisuutiset noteerataan tarkoin.

28.12.1943

Joulu on mennyt rauhallisesti, ja paketeista riittää hyvää pitkäksi aikaa. Joulukuusi on kanttiinissa, korsuun ei laitettu, "kun ei oikein ollut millä sen olisi koristanut." Pulaa on uudenvuoden korteista.

8.2.1944

Sodan loppumisesta ei kirjeissä enää ole mainintoja, kun on taisteltu kolmatta vuotta. **Tuorin** työmiehen **Laihasten Artturin** veli (ilmeisesti) **Aarne** on kaatunut, ja hänen kotonaan on kova murhe. Tällaiset suruviestit kulkevat monissa kirjeissä rintaman ja kotiväen välillä.

Asemasodan rauhallista aikaa eletään yhä. Tykkimiehellä on ollut aikaa lukea sanomalehtiä, ilmeisesti Turussa ilmestyvää **Uutta Auraa**. Puutteellisista rintamaoloista huolimatta Taunon terveys on erittäin hyvä. - Kirjeen kirjoitustilanteesta saa lukija mieleensä hauskan tilannekuvan: "Kirjoitan tätä nyt kovalla kiireellä kun postinkuljettaja jo odottaa tuossa, annoin hänelle tupakan suupieleen, niin odottaa niin kauan, että saan valmiiksi."

6.8.1944

Nyt ollaan jo perääntymisvaiheen loppuajoissa - kuukauden kuluttua, **4.9.1944** - tuli välirauha. Kirjeitä ei ole säilynyt yli puolen vuoden ajalta, vaikka niitä varmasti on ahkerasti laadittu; perääntymisvaiheessa varmaan harvemmin.

Ruokapaketit sentään ovat löytäneet perille, ja tykkimies Vainio kiittää erikoisesti pullista ja korpuista. Jokainen sodan viime vaiheisiin perehtynyt voi jotenkin kuvitella, millaisen koettelemuksen läpi jokainen rintamamies on taistellut. Tykkimies Tauno Vainio säilyttää rauhallisuutensa ja - voisipa sanoa - miltei vähättelee kokemuksiaan: "Olen voinut sentään hyvin täällä, vaikka aika räiskettä on se täälläkin päin sentään ollut. Aina on sentään ollut varjelus meidän kohdalla, tähän asti ainakin minun kohdallani. Ja toivotaan nyt, että Jumalan avulla selvittäis vielä hyvin tästä sodasta."

Tuhon ja kuoleman vastapainona sotilas ajattelee rauhanajan peltotöitä. " -- olis hauskaa olla siellä mukana. Ja kun näkiskin, kuinka siellä oikein kaikki on kasvanut. -- Laittakaa nyt vain hyvin seipäisiin, niin säilyvät siinäkin, jos ei niin pian ehdi korjaamaankaan." .

AURAN PATERISTON PERÄÄNTYMISTAISTELUT SUVANNON MUKAAN

Neuvostojoukot aloittivat suurhyökkäyksen **Karjalan kannaksella** kesäkuussa 1944. **Maaselän kannaksella** suomalaisia vastassa oli kolme neuvostodivisioonaa. Auran Patteristo irrottautui 20.6. Maaselän kannakselta ja aloitti muiden mukana perääntymisen kohti Suomea: **Porajärven** kautta kohti **Ilomantsia**. **Maaselän** kannakselta irtautumista helpotti taisteluosasto **Törni**, jonka sissitoimintaan osallistui myös tuleva presidentti **Mauno Koivisto**. Ankarimpia vetäytymistäisteluista käytiin **Ilomantsissa**.

Auran Patteristo oli motissa **Megrijärven** kaakkoispuolella 17.7. Pois päästiin savuverhon suojassa. Hevosia jouduttiin ampumaan niiden saatua osumia. Muonituksen hoitaminen oli hankalaa koko perääntymisvaiheen ajan. Lepotaukoihin ei ollut aikaa, vaan oli käytävä lakkaamatta viivytystaisteluja. Vihollinen yritti myös sytyttää palopommeilla metsäpaloja. **Megrijärvellä** ei korkean kuusikon vuoksi voitu käyttää tykistöä, mutta tykkimiehet tekivät tehtävänsä jalkaväkenäkin. 25.7. Patteristo perääntyi **Luovejokilinjalle** ja parin päivän kuluttua se oli **Möhkössä**. Nämäkin molemmat taistelupaikat mainitaan Tauno Vainion sotilaspassissa.

Ilomantsin taistelut

Kun **Ihantalan** ja **Vuosalmen** sekä **Viipurinlahden** torjunnat olivat suomalaisilta onnistuneet, vihollinen yritti hyökätä Ilomantsin kautta **Joensuuhun** sekä sieltä etelämmässä olevien suomalaisjoukkojen selustaan. Suomalaiset olivat kuitenkin valmistautuneet vastaiskuun keskittämällä joukkoja **Ilomantsin**

seudulle. He aloittivat vastahyökkäyksen 31.7. aamuyöllä. Auran Patteristo oli asemassa **Ilajärven (Ilajärven)** maastossa. Tarkasti johdettu tykistö tuli metsämaastossa suojatonta vihollista vastaan teki selvää jälkeä. Patteristo ampui Ilomantsin taisteluissa kolmen viikon aikana ylivoimaisesti eniten laukauksia - yli 13 000.

Elokuun 3. päivään mennessä venäläinen 176. divisioona oli saarrettu **Vellivaara - Lehmivaara**-alueelle, mutta pääsi perääntymään lopulta kahdesta motista. Venäläisiltä jäi kuitenkin mm. 34 tykkiä, 25 kranaatinheitintä, 20 kuorma-autoa ja 200 muuta ajoneuvoa. Joensuuhun venäläiset siis eivät päässeet, ja taistelut taukosivat vähitellen 9.8. mennessä.

"Aika räiskettä"

Kiittäessään korpuista ja pullista 6.8. tykkimies Tauno Vainio siis kertoo voivansa "sentään hyvin" ja kiittää edellä kerrotun kiirastulen **Maaselän kannaksen** ja Ilomantsin välillä vain aika räiskeeksi. Paitsi miehet, myös heidän hermonsa tuntuvat tuolloin olleen rautaa.

Välirauha 4.9.1944

Auran Patteriston sotaretki päättyi **Korpiselässä Onnenvirrälle**, mistä retki oli alkanutkin.

Osaavia taistelijoita

III/KTR 5:n komentaja v.1943 - 1944, majuri **Alpo Korhonen** antaa tunnustusta tykistöryhmälleen Auran Patteriston historiikissa julkaistussa tervehdyksessään: "Auran Patteristo taisteli jatkosodassa maineikkaasti kesäkuusta 1941 syyskuuhun 1944. Henki oli hyvä koko ajan ja tehtävät suoritettiin tinkimättä, vaikka ajoittain oli vaikeuksiakin. Valitettavia tappioitakin tuli, mutta suurilta menetyksiltä vältyttiin. Patteristosta kaatui lähes 20 miestä. -- Oli ilo toimia tosi suomalaisten, osaavien taistelijoiden johtajana."

KOTIVÄEN KIRJEET TAUNO VAINIOLLE

Kotoa, **Ruskon Tuorilta**, on kirjoittanut yleensä äiti **Aleksandra (Sandra) Vainio, o.s. Pakula**. Kirjeitä on säilynyt toistakymmentä, mutta niitä on varmasti lähetetty enemmänkin. Huoli ja huolenpito rintamalla olevasta ainoasta pojasta, sukutilan jatkajasta, on ollut jokapäiväinen, mielessä aamulla herätessä ja illalla iltarukousta lukiessa. Kirjeitten tehtävä on ollut myös kertoa, että sotilaasta välitetään ja antaa kuvaa kodin yhä jatkuvasta arjesta ja juhlastakin. Monesti kirjeet on tarvittu tulen sytyttämiseksi kamiinaan, mutta ne ovat voineet toimia myös amuletteina, suojelijoina pahaa vastaan, ja siksi niitä on säilytetty repun pohjalla vaikeissakin oloissa.

Kirjeitten ajoittamista haittaa, ettei niissä ole juuri vuosilukua, vain kuu ja päivä. Puhutteluna on säännöllisesti "Rakas Tauno", vaikka sanaa rakas ei tavallisissa oloissa taida varsinaissuomalaisen suusta juuri kuulla. Kirjeen lopussa **Sandra-äiti** jättää poikansa aina "Jumalan huostaan" ja kehottaa: "Muista luottaa Jumalan apuun - ei muuta turvaa ole." Maallisemmankin turvan äiti muistaa: "Kamferttipullosikin jäi kotiin. Sitäkin minä suren, ettei tarvitse ostaa uutta" (25.10.).

Työtä on maalaistalossa paljon, ja usein kirje on laadittu kovassa kiireessä: "Kirjoitin tämän muutamassa minuutissa, kun Kerttu menee viemään omaa kirjettään." **Janne-isä** kirjoittaa harvoin. Yhtenä syynä on, että hänen näkönsä on heikentynyt. "Minäkin puolestani kirjoitan vähän. Minulla ei ole silmälasia enkä näe oikein kirjoittaa enkä ole ehtinyt Turkuun hakemaan niitä. Täällä on ollut kovin kiirettä. Talvileivät olemme sentään leiponeet. Kirjoitan pian enemmän. Tällä kertaa on niin pimeä sumuinen aamu, ettei näe mitään" (10.11.1942). Paitsi aamuhämärissä, viestejä laaditaan myös myöhään illalla töitten päätyttyä. Helmikuisen kirjeen loppukaneettina on: "Isä nukkuu jo." Voi kuvitella äidin istuvan hiljaisessa huoneessa pienen lampun valossa kirjoitusneuvot edessään, mielessään poikansa "siellä jossakin".

Talon töistä vanhemmat kirjoittavat joka kirjeessä. Rintamalla olijasta on mukava kuvitella, miltä näyttää, kun kaikki oikein kasvaa ja vihertää, kun sato kypsyy ja korjataan, kun kyntöjä tehdään. **Suonperiltä** tuli-

vat eilen kaurat korjuun ja makasiini tuli täyteen kattoa myöden. Kotia tuotiin kuorma aina ehtosin tullessa. Rekien kanssa siellä korjattiin, kun kärret vajosivat niin paljon" (10.11.1942). On sikalahtia ja motintekoa, aitatolppien ja seipäitten veistämistä; tammikuussa **Tuorilla** leivotaan armeijan tarpeisiin leipää kylmässä tuvassa. **Putte**-hevosen kengittäminenkin kerrotaan. Hevosten ja varsojen voinnista mainitaan usein.

Huhtikuussa 1943 pääsiäisen edellä äiti lähettää Taunolle juhlaruokaa: pikkuleipien lisäksi munia ja jopa mämmiä. Kirjeessä on tarkka työn kuvaus. "-- meillä tulee huomenna puiminen. Täytyy ottaa lainaan puimakone **Frans Äärlästä** ja **Munittulan** moottori, kun oman puimakoneen akseli on vikaantunut. Ei saatu ostaa uutta akselia, vietiin vanha Turkuun hitsattavaksi eikä sitä saatu ennen pääsiäistä laitettua. Siemenvehnät ovat puimatta ja kauran siemenetkin. Nyt on sentään helpompi puida kun saa puida kotona. -- Rukiin ja vehnän oraat ovat vielä heikonpuoleisia."

Kylässäkin käydään ja **Tuorilla** käy vieraita. Äiti kirjoittaa 26.2. - vuodesta ei ole tietoa - vierailusta **Es-kolassa**: "Eskolassa olimme --mekin menimme myöhään ja **Eva ja Onni** tulivat vielä myöhemmin. Sillä aikaa kuin me siellä olimme, niin Eeva soitti, että he tulevat ja **Maunulan Mauri** oli vähä ennen tuonut kauniin kukkasen **Mailalle**, kun **Ihamuotilat** olivat antaneet tuoda sentähden varmaan kuin Maila viran sai."

Kirjeitten tärkeä aihe on myös ruoka. Ruoka on kortilla, ruoasta on pulaa, maataloustuottajan vilja, liha, maito ja voi ovat tarkassa kontrollissa. Kukaan ei laihduta. Pieni voinkimpalekin ansaitsee äidin eräässä helmikuuisessa kirjeessä selvityksen. "--lähetän pian vähän voitakin. Nyt ei ole, kun on juuri loppu, kun annoin **Artturille** tässä kuussa 600 gr, kun hän on aina pyhät kotoruoassa eikä meijeristä annettu yhtä paljon kun on lyhyempi kuukausi."

Moni leipoja valittelee tuotoksiensa epäonnistumista, mutta joskus saattaa vikaa olla leivonnaisten saajassakin: "Lähetin sinulle viime lauantaina paketin - 14. pv. Siinä oli korppuja, mutta ovat komun makuisia. Se säkki kun silloin toit myllyltä oli niin tuoreita, että komuttuivat. En niistä muuta kertaa enää lähetäkään." Komuttuneiden korppujen kyytipojaksi äiti kertoo kuitenkin panneensa sianpääsyltynyttä ja vähän voita.

Kotirintamalla on puutetta vähän kaikesta. Työväkeä on vaikea saada, samoin polttoainetta ja koneiden osia. "-- pahnat ovat juuri loppu, kun **Valte** ei ole saanut sähkömoottoriin sitä johtolankaa mistään ostaa -- kaikki on tällä kertaa loppu", kirjoittaa äiti epätoivoisena marraskuussa 1941.

31.1.1943 äiti selostaa tarkkaan **Yrjö Illoisen** sankarihautajaisia: "Ruumis vietiin Illoisista asti hevosella. **Paavo** kulki edellä. Ruumisarkku oli hänen reessään -- sitte seurasi suuri saattojoukko. Kaikki olivat hevosilla, oli 17 hevosta peräkkäin ja kaikki reet täynnä väkeä. Kunniakuja oli muodostettu lotista ja pikkulotista ja pikkupoikiakin taisi siinä olla sekä suojeluskuntalaisiakin." Sotilaat kantoivat arkun kirkkoon, veljet ja muut omaiset kirkosta hautaan. Kansakoulupojat kantoivat seppeleet arkun perässä kirkosta haudalle. Kirkossa pidetyt puheetkin äiti mainitsee, samoin kaksi lehdessä ollutta muistokirjoitusta.

Rintamalle kulkee tieto myös illoisista perhetapahtumista. **Eskolan Eeva** ja **Onni Lankila** ovat menneet kihloihin marraskuussa 1941.

Jokaisessa kirjeessä kotiväki toivottaa rintamamiehelle Jumalan siunausta ja jättää hänet Korkeimman haltuun. Usein äiti kirjoittaa pitemminkin hengellisistä asioista: " Muista rukoilla Jumalaa, sillä Jumala on rakastanut meitä ja antanut rakkaan poikansa Jeesuksen sovittamaan meidän syntimme Golgatalla. Siihen saat varmasti luottaa, ja Jeesus on esirukoilija meidän puolestamme."

KIRJEET - ARVOKAS PERINTÖ

2000-luvulla on vaikea ymmärtää, millaiset olot olivat sotiemme aikana. Ei ollut helppoa sotatyössä, ei ollut helppoa kotirintamallakaan. Suruviesti saattoi tulla milloin tahansa, arjen askarten hoitaminen tahtoi käydä yli voimien. Voi vain kuvitella, millaisen siteen kirjeet läheisten kesken muodostivat. Vaikka niissä useimmiten kerrottiin arkisista asioista, ne loivat epävarmoissa oloissa tunnun siitä, että vielä on kotiseutu ja koti, johon joskus voi palata. Ruskolaisen **Tuorin** talon perhearkistossa säilytettävät **Vainion** perheen kirjeet ovat arvokas perintö. Ne muistuttavat meitä teoista, joiden ansiosta lippu liehuu.

Tuorin tuleva isäntä kantaa huolta myös kotitilan karjasta: "Onko hevoset ja muu karja säilynyt hyvin? Näkeekö **Liisasta** ja **Puttesta** vielä mitään, tuleeko niille varsoja keväällä (4.1.1944)?" Liisa-hevonen on sotaveteraani. Aikaisemmissa kirjeissä Tauno mainitsee Liisan päässeen rintamalta kotiin.

19.2.1943

Kotona on huoli siitä, mistä saadaan työvoimaa talon töihin, kun miehet ovat rintamalla. Yhtäkkiä tykkimies muistaa puimakoneen huollon. Viljaahan tappuroidaan pitkin talvea: "Pitäkää vain huolta niistä seuloista ja muista siinä puimakoneessa, etteivät pääse tukkeutumaan. Ja se rasvapullo on siinä pislään laatikossa, en muistanut sitä silloin sen paremmin sanoa. Se veroilmoituskin jäi silloin tekemättä, mutta taitaa isä sieltä jostain vaikka assistentilta saada vähän apua."

22.4.1943

Juhlapäivät rintamalla ovat aina hieman haikeita, kotoiset olot tulevat mieleen. Laskiaisena ja pääsiäisenä kirjoitetuissa kirjeissä puhutaan paljon lomille tulosta, mutta Tauno yrittää malttaa mielensä ja siirtää lomansa kevättöiden aikaan. Hän kyselee, onko siementen itävyyttä koeteltu, ja opastaa kylvökoneen käytössä: "Viime vuonna kun tuli se kevätevehnä vähän liian tihkua, kylvettiin silloin siinä 7 (asteikolla), että taitais olla sopivaa kylvää siinä kuudessa --."

24.5.1943

Ei selviä, onko tykkimies päässyt kotiin kylvölle, mutta asiat ovat mielessä: "Kuinka se uusi mies siellä nyt toimii? Onko mistään saatu karjanhoitajaa vielä? Joko karja ja hevoset saadaan pian ulos laitumelle? -- Kertokaa nyt ensi kirjeessä, miltä siellä kaikki näyttää. Onko tullut sopivasti kylvettyä? Ja kuinka se **Knaapinpellon** ruis ja vehnä näyttää kehittyvän -- ? Ja kuinka ne lantut ovat itäneet, ovatko tulleet jo päälle? -- Kylväkää nyt sitä salpietaria vielä oraille jos näyttää tarttevan."

Kirje päättyy tietoon, että "korvikekin tuossa jo kiehahdi ja aletaan kohta juomaan". Tapansa mukaan Tauno toivottaa kotiväelle hyvää vointia ja parhainta Jumalan siunausta.

Suvanto on asemasodan ajalta hyvin lyhytsanainen: Auran Patteristolla oli jatkuvaa tulitoimintaa 1942 - 44. Lisäksi oli koulutusta, järjestettiin urheilukilpailuja, tehtiin puhdetöitä ja järjestettiin viihdytystoimintaa. Pekka Tiilikaisen ääni tuli tutuksi Karhumäen radiosta.

2.11.1943

Viideltä vuoden 1943 kuukaudelta ei ole säilynyt kirjeitä, mutta varmaan niitä on kirjoitettu puolin ja toisin. Pyhäinpäivän tienoilla Taunolla on aikaa kotiasioille. Alkupalvi on ollut leuto, ja kirjoituspäivänä on aurinkoinen pakkaspäivä. Lukija saa tietää, että hevoset ovat varsoneet ja talli alkaa olla täynnä. "Mutta ei niitä nyt näin syksyllä ainakaan kannata ruveta myymäänkään, kun rehuja sentään on", ilmaisee Tauno mielipiteensä. Kyntöjä tehdään hevosilla niin myöhään kuin maa sulaa on, ja Tauno arvelee syysviljojenkin viihtyvän lämpimässä alkutalven säässä: "Kuinka se **Paasniitun** oras on nyt kehittynyt? Siellä taitaa vieläkin olla niin lämmintä, että kasvaa vieläkin?" Myös työvoiman saanti askarruttaa: "Vieläkö **Laihasten Artturi** jäi meille hommiin? Ei se uusi karjanhoitaja vielä ole tainnut tulla." Sodankäynti on kallista ja vaatii kansalaisilta uhrauksia: "Siellä taitaa olla ne pakkolainat ja muut nyt myös esillä? Mitä ne tulevat meidän kohdalla vaikuttamaan?"

7.11.1943

Tuntuu, ettei sodasta ole tietoaakaan. Kirje on laadittu sunnuntaina aamupäivällä. Kirjoittaja vakuuttaa, että on voitu hyvin ja on ollut rauhallista. Tämä lienee sanottu kotiväen rauhoittamiseksi, sillä toiselta sivulta saa lukea, että varsinkin nuoremmilla miehillä on ollut sellaista kiirettä ja touhua. Asuinpaikka on kuitenkin vaihtunut, mikä vihjaa taistelutoimintaan. "Asumme nyt tällaisessa melko siistissä pikku tuvassa, laitettiin seiniin oksamassa -paperit ja muutenkin on puhdistettu paikat."

Pulaa alkaa olla kaikenlaisesta tavarasta, ja Taunokin käy vaihtokauppaa, myy rannekellon, ostaa taskukellon ja vaihtaa sen raumalaisen räätälin tekemiin diagonaalisapashousuihin, joita oli pidetty vain yhden loman ajan.

19.12.1943

Marraskuun lopulla Tauno on käynyt Ruskolla lomalla, ja nyt on ollut "sellaista vähän kiirettä --. Ollaan nyt taas toisessa paikassa kuin aikaisemmin."

Kiitos Sinulle, Suomen Nainen.

Tämä kirje on myöhäinen kiitos Sinulle, Suomen Nainen.

Se on vastaus kenttäpostikirjeisiisi, -- niihin viesteihin, jotka toivat toivottomuudenkin keskelle muiston ja toivon paremmasta, --viesteihin, jotka antoivat tilanteiden epävarmuuden keskelle varmuuden siitä, että on jotain, jonka puolesta kestää, --kestää voimien ääri rajoille asti ja niiden rajojen ylikin.

Kuinka olisimmekaan voineet muuta. --Sinähän luotit meihin. Ja me luotimme Sinuun. --Mikä uljas näky: Sinä valvomassa taivasta kotiemme turvaksi.

Veteraaniveljesi kiittää Sinua siitä kodin valon häivästä, jolla valaisit rintaman arjen harmautta.

Ja Sinä valkea sisar ja Sinä sisar kenttäharmaissasi miehisten parantajien rinnalla. --Rajattomat olivat Sinunkin ponnistelusi elämän puolesta sairastuotteittemme vierellä. --Kuinka voisimme Sinua kylliksi kiittää!

Ja kiitos Sinulle, joka jouduit vaihtamaan navettatakkisi kyntäjän varusteisiin, kun kyntäjä oli siellä kaukana. Jaksot ja jatkoit uljaasti suomalaisen naisen perinnettä.

Emme unohda myöskään Sinua haalareissasi tehdassalissa. --Jouduit ottamaan miehen paikan ja täytit sen. Myöhäinen kiitos Sinulle! --Ja jokaiselle teistä, jotka kamppailitte kukin tehtävässänne, että kotirintama kestäisi. --Ja se kesti.

Ja kiitos Sinulle, uljas sisar, joka olet jakanut kohtalosi sen aseveljemme kanssa, jonka sota ei päättynyt aselepoon, vaan jonka kamppailu jatkui tai jatkuu vieläkin sodan ehdyttämin voimin kipua ja tuskaisia muistoja vastaan

Kiitos teille, Suomen äidit, -jo ajan rajan tuolla puolen- ja te muut esirukoilijat. Te muodostitte rukousrintaman kansamme suojaksi. -- Ja kansa pelastui.

Sinua kiittää veteraaniveljiensä kera

Mikko Thamuotila

Eva Ihamuotila

OPETUSTYÖSSÄ NURMEKSESSA JATKOSODAN AIKANA

Viimeisten sotiemme aikana sukumme jäsenet olivat hyvin monenlaisissa tehtävissä. Eva Ihamuotila oli jatkosodan alkaessa Turussa kansliolottana. Keväällä 1942 hän oli saanut päätökseen teologiset opintonsa Helsingin yliopistossa ja sai opiskelutoveriltaan Helvi Valkoselta kutsun tulla opetusharjoittelijaksi Nurmeksen evankeliseen kansanopistoon saman vuoden syyslukukaudella.

Helvi Valkonen on opiston johtajan viransijainen, tämä kun on määrätty rintamalle. Eva on kirjoittanut harjoitteluajastaan yli 40-sivuisen muisteluksen, josta tässä julkaisemme tiivistelmän, jotta näkisimme, että ei ainoastaan rintamalla ja tuotantoelämässä ollut vaikeaa, sillä olot itäsuomalaisessa vastaperustetussa kansanopistossa olivat tavattoman alkeelliset, mitä ei suinkaan lieventänyt sota-ajan kaikinainen puute.

Evan teksti rakentuu perheenjäsenten väliselle kirjeenvaihdolle. Se onkin vilkasta, sillä lähin puhelin oli 7 kilometrin päässä Nurmeksessa, jonne päivän ainoa juna meni aamuseitsemältä.

Pimeää

Opetusharjoittelija saapuu Kohtavaaraan lokakuun lopulla 1942. Ensimmäinen järkytys on pimeys, sillä sähköä ei ole: "Ette yleensä voi käsittää mitä on, kun ei ole valoa. Elämä on aivan pimeätä jo kello 4.stä alkaen aamuun kello 8. saan. Valoaineita ei ole. Taskulampulla ja sattumanvaraisilla kynttilänpätkillä sitten hapuillaan." Kirjeitä kirjoitetaan ja tunteja valmistetaan räiskähtelevän, vähän väliä sammuvan öljytuikun valossa, kynttilät ovat "vain unelmaa". Pattereita ei edes Turusta saa ostaa, ja kerran Eva kiittää kirjeessä sydämellisesti parista saamastaan poikkinaisesta kynttilänpätkästä.

Myös itse opisto on rintamailta saapuvalle turkulaistytölle järkytys. Kohtavaaran junapysäkillä on kilometri kuraista ja kuoppaista tietä opistolle, joka oli pieni harmaa maalaistalo Pielisjärven rannalla. Liitteenä on Evan piirtämä kuva rakennusten sijoittelusta.

Tyhjät huoneet

Piha on liejuinen ja kuoppainen, huoneet miltei kalustamattomat, verhoista ja matoista puhumattakaan. Eva kirjoittaa: "Niin että jos meillä kotona on jotain vanhaa romua, niin täällä on ihan kaikki tarpeen. Ei ole tyhjiä pulloja ja purkkejakaan edes karbiidilamppuja varten. - Kun Helvi tuli viime tammikuussa tänne, niin ei ollut muuta kuin tyhjä talo, jossa ei ollut ainoatakaan esinettä, ei ainoatakaan ihmistä. Siitä sitten aivan tyhjästä hän on aloittanut miltei lusikka lusikalta, sillä varat eivät tahdo riittää mihinkään --- Eivät nämä paikkakuntalaisetkaan tahdo oikein ymmärtää asiaa ja ottaa mitään murheekseen, vaan kaikki korjaukset ja viljelykset ja suunnittelut ja järjestelyt ovat Helvin niskoilla. Puhumattakaan opiskeluohjelmasta ja hengellisestä puolesta ja lukemattomista muista asioista." Eräänä yksityiskohtana Eva mainitsee kirjeessään Aunelle 9.11., että nyt vasta on saatu keittiöön hella; siihen asti ruoka on keitetty talousopetuksen keittiössä.

Märkä palaa

Paljon on pantu kahden nuoren naisen hartioille: opiskella pitäisi, vaikka ympärillä on miltei tyhjt seinät. Korvessa ollaan, ja luulisi ainakin polttopuita riittävän. Toisin on laita. Marraskuussa Eva kir-

"Meillä on aina nälkä"

Ylipaino ei ihmisiä sota-aikana vaivannut. Ruoasta oli pulaa, siitä puhutaan esimerkiksi rintamakirjeissä hyvin paljon. Opiston talousopettaja pitää huolen ruoasta. Sitä on, mutta niukasti. Aamulla on puuroa ja maitoa, päivälliseksi aina samaa: ruskeata jauhokastiketta - ilman lihaa - ja paleltuneita perunoita, illalla saadaan teetä ja leipää. Nuoret ihmiset syövät enemmän. Niinpä Eva pyytää kirjeessä kotoa "sitä ohutta sekaleipää".

Korttiannokset ovat luku sinänsä. Varsinkin voi on kullannarvoista. Kuukauden voiannos pannaan juomalasiin, joka nimilapulla varustettuna asetetaan kunkin kattauksen viereen. Annokset ovat pieniä, mutta jotkut saavat kotoaan täydennystä, kaupunkilaiskodista kotoisin olevat Eva ja Helvi saavat haikeina katsella toisten herkullisen näköisiä kotituliaisia.

Kerran kuitenkin Evan huvennut volasi on salaperäisellä tavalla täyttynyt. 11.12. Eva kuitenkin mainitsee: "Voista ei ole toivoakaan. Olen hiukan ajatellut, että jos olisin nyt vallan syömättä, että sitten olisi jouluksi, mutta se ei kyllä käy päinsä."

10.11. Eva kirjoittaa: "Kiitos leivästä, meillä on aina nälkä, -- Ne pikkuleivät söin siltä seisomaltani, ei täällä sellaisia ole." Jo kuusi päivää myöhemmin Eva kirjoittaa Mikolle: "Pidä sinä, Mikko, huolta siitä, että saan tänne vähän leipää, en parempaa uskalla pyytää, saatte sen sijaan minun korvikkeeni." Seuraavana päivänä "Rakas äiti" saa lukea kirjeestään: "Tässä saatte myös korvikkeeni. Sokerin lähetän siinä toivossa, että Suoma leipoisi siitä jotakin. Jos kovaa sokeria jää yli, saatte sen kuun lopussa. Voi, voi, kun tuli ihan vesi suuhun, kun äiti vallankuin kiusan päälle kertoi lähettäneensä Antille plättejä ja omenoita!!! Myös hirvenliha olisi ihanaa, vaikka vain muutama viipale." Äiti oli kirjoittanut, että Histalta oli saatu hirvenlihaa ja Elsa-tädiltä Nokialta omenoita.

Marraskuun lopun kirjeestä selviää, että omenat ja leipä ovat löytäneet tiensä Turusta Kohtavaaraan. Opistoväen leipäannoksia on vähennetty, leipää saa päivässä vain neljä palaa. Syynä on se, että talousopettaja on ottanut porsaan saadakseen kevätkaudeksi höyryä ruskeaan jauhokastikkeeseen, joka on jokapäiväisenä ruokana. Kun ruoantähteitä ei tule, porsalle näpistetään syötävää opistolaisten leipäkorteista.

Opettaminen on hauskaa!

Alkuaikeiden alakulo häviää kuitenkin pian, ja Eva kertoo pitävänsä opetustyöstä ja oppilaistaan. Päivät ovat kiireisiä, eikä tuntien valmistamiseen tahdo jäädä aikaa. Niinpä Eva ja Helvi päättävät nousta jo aamuyöstä, neljältä, tunteja valmistamaan. Aamutee on opistolla jo seitsemältä, ja opettajan velvollisuksiin kuuluu osallistua kaikkiin ateria- ja välipalalähetkiin. Tällä tavoin työpäivä jatkuu iltamyöhään. Iltahetket työtoverin kanssa uunivalkean edessä istuttaessa ja tunteja valmistettaessa tuovat kodikkuuden tuntua.

Joka sunnuntai on toveri-ilta, johon saapuvat myös paikkakunnan asukkaat ja jonka ohjelmasta opettajat vuorollaan vastaavat. Evankelista sananjulistusta on myös paljon, ja opistolla vierailee tunnettuja puhujia. Sota-ajan työvelvollisuuden mukaan ollaan myös metsätoissa risutalkoissa. Tärkeitä ovat myös keskustelutilaisuudet, joissa pohditaan mm. kysymystä, onko kirjeenvaihto tuntemattoman sotilaan kanssa syntiä tai ovatko tukkalaitteet synnillisiä.

Alkuun talossa on vain yksi karbidilamppu, jota kuljetetaan paikasta toiseen. Eräänä iltana Eva ja Helvi ryntäävät kauhuissaan eteiseen, kun räiskähtelevä lamppu rupeaa hyppimään pöydällä. Evan Aune-siskon välinen kirjeenvaihto käsittelee pääasiassa öljykysymystä, ja silloin tällöin Aune pystyy lähettämään sisarelleen tilkan öljyä lamppuun.

Innostuneita oppilaita

Evankelisen opiston oppilaat ovat vielä oma lukunsa. Evan mielestä he ovat innokkaita ja mukavia, fiksuja ja sievästi puettuja. Tytöillä on monenlaisia kohtaloita ja suunnitelmia: pari aikoo kansanopiston kautta seminaariin, yksi on ollut kuusi kuukautta ryssän vankina, toisen kodin ryssät polttivat talvisodan aikana, yksi on "tuntematon sotilas" -kirjeenvaihdon kautta mennyt kihloihin rintamakirjeenvaihtajan kanssa. Eräs pieni tyttö on jo soteleski ja Evan opistossaoloaikana myös hänen veljensä kaatuu rintamalla. Lisäksi on itäkarjalaisia tyttöjä, joista neljä on Evan maininnan mukaan "kristittyjä" ja viisi "pakanaa". He

tulevat ilmeisesti Suomen jatkosodan aikana valtaamilta alueilta. Opistoväellä on alkuun ennakkoluuloja heidän suhteensa: "Jotain ynseätä, ryssännäköistä on heissä kaikissa, paitsi ehkä yhdessä. Miten me Helvin kanssa saamme heistä kalua, kristittyjä ja 'sivistyneitä'." Ennakkoluulot lievenevät puolin ja toisin, kun tutustutaan lähemmin.

Jos on opettajilla puutteelliset olot, paremmin ei ole oppilaillakaan. Kaikilla ei ole edes sänkyvaatteita, puvuista, jalkineista ja päällysvaatteista puhumattakaan. Eva pyytää tähänkin apua kotiväeltä ja saakin. Jouluna hän haluaa muistaa jokaista tyttöä pienellä lahjalla, joita hänen avulias äitinsä hankkii ja lähettää.

Kohokohta - joul

Joulua ryhdytään valmistelemaan hyvissä ajoin. Eva pyytää kotoa vesivärejä ja pensselin - sellaisia-kaan välineitä ei opistossa ole. Olkia sentään on, ja niistä tehdään tähtiä ja himmeleitä. Pirtin pitkät, höylämättömät pöydät koristellaan punaisilla kreppipaperikaitaliinoilla ja havunoksilla. Keittiössä paistetaan joululeivonnaisia.

Joulujuhlasta Eva muistaa vain tiernapoikien esityksen: "Vuosien mittaan olen nähnyt monet tiernapojat, mutta yhdetkään niistä eivät ole vetäneet vertoja tälle Pohjois-Karjalan tyttöjen erinomaiselle esitykselle. -- Lähestyvän eron haikeus syvensi kohdallani tuon elämässäni ainutlaatuisen joulujuhlan tunnelmaa. Tiesin, että en enää koskaan näkisi tätä kotoista pirttiä. Tuskin koskaan tapaisin näitä korprien tyttöjä, joihin jo olin ennättänyt kiintyä." Harjoittelu päättyi jouluun, ja Eva matkusti takaisin kotiseudulle Turkuun uusiin tehtäviin. Pitkään oltiin kuitenkin kirjeenvaihdossa oppilaiden ja opettajan kesken.

Opisto kukoistaa

Kuluvana vuonna Nurmeksen evankelinen kansanopisto täytti 60 vuotta. Pielisjärven rannalla kohoavat uudet, modernit rakennukset. Nurmeksen kansanopistosta on tullut evankelisen liikkeen hengellinen ja kultturellinen keskus.

Oppilaan näkökulma

Opiston juhlassa luettiin tervehdyspuheessa otteita Eva Ihamuotilan lähettämistä muistelmista, ja jonkin aikaa sen jälkeen muinoinen opetusharjoittelija sai kirjeen entiseltä oppilaaltaan Eevi Kyllöseltä Kuhmosta. Hän ymmärtää, että turkulaistytölle oli järkytys tulla niihin oloihin, mutta hänelle itselleen ja useimmille hänen tovereilleen tällainen oli tuttua jo kotoa. Ei sielläpäin ollut sähköä eikä muita mukavuuksia. Eevi Kyllönen muistaa kulun syyspimeällä, kuraisella tiellä opiston ja majapaikan välillä extremelajina, joka on kultautunut jännittäväksi, toverijoukossa tehdyksi vaellukseksi. Opiskeluaikaansa Eevi Kyllönen kiittää monesta hienosta asiasta. Sai paneutua opiskeluun, uskonnollinen elämä syventyi, kirjallisuus, musiikki ja taide synnyttivät kauneuden kokemuksia, esiintymistaito varmistui. Syntyi syviä, elämän kestäviä ystävyssuhteita. Niin eri tavalla kaksi eri taustan omaavaa ihmistä voi kokea saman tilanteen.

Eva Ihamuotilan tekstiä referoi
Marja-Riitta Perttula

MIKKO IHAMUOTILA

TULIHAN SE RAUHA - MUTTA MINKÄLAINEN?

Oli syyskuun 4. päivä 1944. Olin etulinjassa raskaan kranaatinheittimen tulenjohtossa Karjalan Kannaksen Vuosalmella. Saapui käsky "Tuli seis" sinä päivänä kello se ja se. Suomalaisten puolelta ei ammuttu enää laukaustakaan, mutta neuvostoarmeijaa eivät tuntuneet sopimukset velvoittavan. Tulitus jatkui, vieläpä tehostuneena.

Muista tuon katkeran päivän kuin eilisen. Meillähän ei sillä hetkellä ollut tietoa, aikooko vihollinen jatkaa loputtomiin. Vihassa mieleeni tuli, että menen sinne naapurin puolelle värväämään konepistoolin tulella hiljaiset saattomiehet viimeiselle reissulleni tuonpuoleiseen. - Onneksi ei tullut lähdettyä.

Seuraavana päivänä "tuli seis" -komento oli sentään ehtinyt naapuriinkin - olisiko ollut samana päivänä kun rykmentin esikunnasta tuli ilmoitus, että nyt RUK:hon eli reserviupseerikouluun. Lähtö sinne ei erikoisesti ilahduttanut, kun siviiliinpääsykin häämötti ja epäilin mahdollisuuksiani pärjätä talvisodan vaurioittamalla kädelläni. Tuli kuitenkin lähdettyä.

Evaa ja Aunea tapaamassa

Matka Kannakselta Santahaminaan kadettikoulun tiloihin kävi Lahden kautta. Molemmat sisareni - **Eva** ja **Aune** - toimivat ja asuivat silloin Lahdessa. Hyppäsin junasta siskoja tervehtimään. Olin matkalla kastunut likomäräksi ja ripustin housuni kuivumaan siskojen kylpyhuoneeseen. Unohdin ne sinne. - Mistä olinkaan saanut vaihtohousut?

Aune kertoi, että hänelle oli tullut naisvieraita. kylpyhuoneesta tultuaan olivat olleet hyvin paheksuvan näköisiä. Olivat siellä nähneet miesten housut! Neitien kylpyhuoneessa! Eivät kuitenkaan mitään näkemästään maininneet. Vasta heidän lähdettyään Aune muisti housuni.

Upseeri- vai opettajakoulutukseen?

RUK:sta olisin voinut kieltäytyä sotavammani vuoksi. Että niin en tehnyt, osoittautui sitten onnekseni, sillä rykmenttimme heitettiin rauhanehtojen mukaisesti Pohjois-Suomeen saksalaisia häätämään. Siltä reissulta ei invaliditeettini olisi minua pelastanut.

Olisiko onnen kantamoisena pidettävä myös sitä, että emme me, turkulaiset vapaaehtoiset koulupojat, lähteneet RUK:hon talvisodan tammikuussa 1940, kuten meille ehdotettiin. Olisimme ilmeisesti olleet jatkosodan alkuvaiheissa joukkueenjohtaja-vänrikkejä. Heitä kaatui kesällä 1942 hyvin monta. Minun kohtaloni oli haavoittua hyvin pahasti 19.2.1940. RUK:hon en sotavammani vuoksi silloin joutunut. Pääsin siviiliin valmistuakseni kansakoulunopettajaksi. Lyhennettyjä kursseja järjestettiin, koska juuri kansakoulunopettajia oli paljon kaatunut etulinjan upseereina. Onni vai onnettomuus haavoittumiseni ja sen seuraus: tutustuminen ihmismieleen oppaina kunnioitettavat, viisaat professorit Ahlman ja Lehtovaara. He loivat pohjaa nykyiselle, elämäni kiinnostavimmalle tehtävälle.

Kadettikoulun tiloissa saatiin elää melkeinpä herroiksi. Tosin välillä tuntui siltä, että sodankäynnin tärkein taito olisi ollut petinmuovaaminen tiilikiven mallin mukaiseksi. Minä en sitä taitoa oppinut silloin enkä osaa vielääkään, ja niinpä virkaintoiset santsarit heittivät päivittäin petipökellykseni nurin uudelleen pedattavaksi. Tuntui kuin olisivat oikein hekumoineet. - Kai heillä jotain muutakin tehtävää oli. Minun vapaa-aikani kului petaamisessa.

Valvontakomissio vierailee

Ja niin saapuivat valvontakomission tarkastajat, neuvostoupseerit, varmistamaan, ettei mitään luvaton olut käynnissä, esimerkiksi piilotettuna aseita yli sallitun määrän. Minunkin kaappini avasivat, mutta eivät sieltä löytäneet muuta kuin melkoisen sekamelskan. Minä kun en ollut vielä oppinut sitä, että korkeampaan sotataitoon kuuluu - paitsi tiilikivipeti - myös kaapin tiptop-vaatepinkat.

Kranaatteja omiin aseisiin

Otin RUK:n löysin rantein, tai paremmin sanottuna vain yhdellä löysällä ranteella, koska räjähtävä luoti oli talvisodassa rikkonut toisen ja se oli jäänyt tönköksi. Ei niitä rauhanajan sotilasaskareita enää osannut niin vakavasti ottaa. Kerrankin oli kovapanosammunnat, ja oli kai mittaushommat tullut hoidettua hutiloiden, kun kranut alkoivat putoilla meidän aseisiimme. Mielessä kävi, että taisi tulla lippu maitojunaan eli lähtö siviiliin kesken kurssin. Ei sentään tullut, koska ei tullut vahinkojaakaan.

Menestyneet maitojunaan

Mutta sitten tapahtui jotakin, minkä muistan kokeneeni melkein yhtä suuren vihan vallassa kuin neuvostojoukkojen jatkuvan tulituksen aselepopäivänä. Koko kurssi oli komennettu avoneliöön. Kurssin johtaja, everstiluutnantti sejase (jääköön nimi häpeän hämärään) esikuntineen seisoi neljän avoimella sivulla. Sieltä komennettiin yli kolmasosa kurssilaisista yksi kerrallaan esikunnan eteen kuulemaan "ansiolistansa" eli syyn maitojunalippuunsa. Moni aseveljeni, jonka tiesin yrittäneen RUK:ssa parhaansa ja vielä menestyneenkin sekä lisäksi ansioituneen rintamalla, joutui näin päättämään sotatiensä häpeään. - Viha kiehui minussa niin, että päätin puhua suuni puhtaaksi, jos itse sinne eteen ruodittavaksi joutuisin. Puhuisin, vaikka linnaan joutuisin. Olen jälkeinpäin ihmetellyt kurssin johdon moukkamaista käytöstä. Suomen armeija oli minimiajassa saatettava rauhanajan vahvuuksiin siitakin huolimatta, että sota jatkui Lapissa saksalaisia vastaan. Rauhanehdot olivat Neuvostoliiton sanelemat ja niiden pikkumaisuksiin asti menevästä noudattamisesta vastasi liitoutuneiden valvontakomissio, käytännössä neuvostoviranomaiset.

Miksi siis kurssin johto ei kertonut, että pakon edessä tässä ollaan ja osa kurssilaisista sen vuoksi karsitaan? Ei tule vastausta.

"Mitäs sinne menitte!"

Samantapaista vihaa tunsin, kun eräs Suomen pääministeri (jääköön hänenkin nimensä häpeän hämärään) suomettumisen pahimpina vuosina tokaisi sotaveteraanien lähetystölle: "Mitäs sinne menitte!"

Upseeriurani eteni yliluutnantiksi asti. Palveluksessa olin RUK:n jälkeen muistaakseni kaikkiaan vain kaksi kolme viikkoa kertausharjoituksissa kouluttautumassa liikekannallepanotilanteen perustamiskeskuksen päälliköksi. Siihen sotilasurani sitten päättyikin muuttaessani Espanjaan.

Veljeni **Antti** kuoli sotavammaansa 48-vuotiaana yleisesikuntaeverstiluutnanttina. Hänen kompaniansa harvat hengissä säilyneet miehet, jotka tapasin Kannaksella hänen haavoittumisensa jälkeen, puhuivat hänestä, päälliköstään, suurella arvonnolla. Ikävöin häntä ja lämmöllä muistan parhaita ystäviäni **Keijoa**, **Reinoa**, **Jormaa** ja kahdestakymmenestä kahdesta ylioppilasluokkatoveristani niitä seitsemää, joiden elämä päättyi taistelussa isänmaan puolesta.

MATILDA IHAMUOTILAN MUISTOSÄÄTIÖN APURAHAT JA AVUSTUKSET V. 2001

Matilda Ihamuotilan jälkeläiset

Kahila Henri, Kajaanin ammattikorkeakoulu, elektroniikan tuotantotekniikka 1. vuosi, 10 000 mk; **Ihamuotila Anna**, kannettavaa tietokonetta varten 5 000 mk; **Verkasalo Sanni**, Helsingin yliopisto psykologia 3. vuosi, 10 000 mk; **Verkasalo Ronja**, Outokummun oppimiskeskus tanssijan tutkinto 3. vuosi, 10 000 mk; **Koskinen Jarkko**, Satakunnan ammattikorkeakoulu akuuttihoito työ 2. vuosi, 10 000 mk; **Ihamuotila-Fabre Leena**, Kaarinan sosiaalialan oppilaitos 2. vuosi, 30 000 mk; **Fabre Sini**, Turun yliopisto ranskan kieli 1. vuosi, 10 000 mk; **Ihamuotila Maarit**, Vuokatin urheilupuisto hiihdonopettajan tutkinto, 4 000 mk; **Poikonen Perttu**, Pirkanmaan taitokeskus metallilinja 3. vuosi, 4 000 mk; **Poikonen Tuukka**, Sammon lukio 1. vuosi, 1 000 mk; **Kuivajärvi Kirsti**, Helsingin yliopisto valtiotieteen jatkotutkimus, 20 000 mk; **Lindstedt Ilkka**, Helsingin normaalilyseon lukio 1. vuosi, 1 000 mk.

Säädökirjan mukaan Matilda Ihamuotilan jälkeläiset saavat 65 % kulloinkin jaettavana olevista varoista. Heidän saamiensa apurahojen yhteissumma oli tällä kertaa 115 000 markkaa.

Matilda Ihamuotilan sisarusten jälkeläiset

Isotalo Mari, Turun yliopisto taloustiede 5. vuosi, 12 000 mk; **Isotalo Riikka**, Turun yliopisto uskontotiede 5. vuosi, 12 000 mk; **Järvinen Maaria**, Turun terveydenhuollon ammattikorkeakoulu terveydenhoitaja 4. vuosi, 12 000 mk; **Pakula Antti**, Turun ammattikorkeakoulu tietotekniikka 1. vuosi, 12 000 mk; **Jaakkola Elina**, Helsingin yliopisto humanistinen tiedekunta 1. vuosi, 12 000 mk.

Säädökirjan mukaan Matilda Ihamuotilan sisarusten jälkeläiset saavat 35 % kulloinkin jaettavana olevista varoista. Sisarusten jälkeläiset saivat tällä kertaa yhteensä 60 000 markkaa.

Säätiön hallitus toivottaa kaikille apurahan saajille menestystä ja jaksamista opinnoissa.

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON APURAHAT 2002

Matilda Ihamuotilan rahasto

Fil. kand. Elina Heikkilä sanomalehtien kuvatekstejä käsittelevään väitöskirjatyöhön, toisen vuoden apurahana	13.500
Lääket. kand. Hanna-Mari Hildén elämän loppuvaiheen hoitoratkaisujen toteutumista käsittelevään väitöskirjatyöhön	10.000
Oikeust. kand. Ritva Juntunen , toimittaja Kati Norppa ja ylikomisario Thomas Elfgrén nuorten lakikirjan kirjoittamiseen	12.000
Fil. maisteri Virpi Kekäläinen kulttuurimaantieteen väitöskirjatyöhön	13.500
Tait. kand. Elena Kihlman innovatiivisten materiaalien kehittämiseen vaatemallistoa varten	7.000
Valtiot. maisteri Janne Kylliäinen Sören Kierkegaardin filosofisen teoksen suomentamiseen	5.000
Valtiot. kand. Outi Lauhakangas sananlaskujen sosiaalipsykologiaa käsittelevään väitöskirjatyöhön	13.500
Fil. maisteri Tuula Levo kirjalliseen työskentelyyn	8.000
Fil. maisteri Johanna Onnela Lounais-Suomen viljelyhistorian varhaisvaiheita kasvijäännöstudion valossa käsittelevään väitöskirjatyöhön	7.000
Terveyst. maisteri Leena Paasivaara vanhuspolitiikan vaikutusta käytännön vanhusten hoitotyöhön käsittelevään väitöskirjatyöhön	5.500
Valtiot. maisteri Sami Paavola keksimistä ja uuden tiedon luomisen malleja käsittelevään väitöskirjatyöhön, toisen vuoden apurahana	13.500
Fil. maisteri Ahti Pietarinen Tiedon esittäminen - tekoälyn logiikka ja filosofia -kirjan kirjoittamiseen	3.500
Fil. maisteri Kaarina Pitkänen Elias Lönnrotin työtä uudissanojen muodostajana käsittelevään väitöskirjatyöhön	13.500
Kirjailija Joni Pyysalo kirjalliseen työskentelyyn	8.000
Valtiot. maisteri Juhani Pöyhönen suomalaisen sukunimikartaston toisen osan valmistamiseen	6.000
Tekstiilitaiteilija Raija Rastas taiteelliseen työskentelyyn ja näyttelyyn järjestämiseen	8.500
Terveyst. maisteri Mari Salminen alle kouluikäisten lasten elintarvikelisiä aineiden saantia käsittelevään väitöskirjatyöhön	13.500
Fil. kand. Tea Savola hypertextien rakennetta käsittelevään lisensointityöhön	7.000
Dipl.ins. Maria Simula hajautettua energiatuotantoa käsittelevään väitöskirjatyöhön	6.500